

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015 December 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRK DÜNYASINDA KÜLTÜR, SOSYAL DAYANIŞMA VE BİRLİK KÖPRÜSÜ OLARAK AHİLİK TEŞKİLATI VE BU BAĞLAMDA TÜRK DEVLETLERİNE ÖNERİLER¹
AHI COMMUNITY IN TURKISH CULTURE AS A BRIDGE OF CULTURAL, SOCIAL COOPERATION AND UNITY AND SUGGESTIONS TO TURKISH STATES

Abdullah TURAN²
Kudret Safa GÜMÜŞ³

Öz

Türk dünyası ve yaşadığı coğrafya bugün bütün dünyanın dikkatini çekmektedir. Gerek insan unsuru gerekse yer altı ve yer üstü kaynaklarıyla önemini her zaman koruyan Türk Devletleri küresel oyunların ve hesaplaşmaların coğrafyası olarak yaşamını yüzyıllardır sürdürmektedir. Küresel rekabet sürecinde varlığını sürdürmek isteyen Türk dünyası ciddi adımlar atarak kendini geliştirmek zorundadır. Rekabet ölçeğinde gelişmenin reçetesi ise kendi kültürümüze özgü Ahilik Teşkilatıdır. Bugün dünyada sosyal sorunlar yaşamayan ve ekonomisi iyi olan ülkeleri incelediğimizde bu ülkelerde "insan" unsurunun iyi gelişmiş olduğunu ve gelişmelerini bu yetişmiş insan olgusuna borçlu olduklarını görüyoruz. Bununla beraber Ahi Teşkilatlarının "Ombudsmanlık (kamu Denetçiliği), İş Ahlakı, Toplam Kalite Yönetimi, Mesleki Eğitim ve İnsan Kaynakları" gibi çalışılan yönlerinin birçoğunun gelişmiş ülkelerde uygulandığını görüyoruz. Ayrıca 600 yıllık hâkimiyetle dünyaya yön veren Osmanlı Devleti'nin, bu teşkilatlanmanın da büyük yardımlarıyla, farklı insan topluluklarını yüzyıllarca bünyesinde dostça yaşattığı ve bu sistemle ömrünü uzattığı tartışmasız ortadadır.

Ahiliğin ruhu Kuran'dan ve peygamber sünnetinden; teşkilatlanması ve bir sistem olarak hayata geçirilmesi ise bu milletin tarihi tecrübelerinden ve yaratılış özelliklerinden gelmektedir. Ahilik, imanun ilimle beslenmesi ve çalışma ile şekillenmesidir. Selçuklu ve Osmanlı Türklerinin ortaya koyduğu ve Ahi Evrân-ı Veli'nin öncülüğünü yaptığı, Kırşehir'den dünyaya yayılan bu sistem; sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal boyutları olan bir milli kültür, iman, ahlak, yiğitlik ve cihat hareketidir.

Bu çalışmanın amacı; Türk dünyası üzerindeki kültür, sosyal dayanışma ve birliğin sağlanmasında Ahilik teşkilatının önemini ve uygulamalarını göstererek, Dünyaca taklit edilen bu sistemin Türk Dünyasında baştan tesis edilmesinin hem Türk devletlerinin dünya ölçeğinde gelişmesini tesis etmesi hem de Balkanlardan Çin Seddi'ne kadar kuracağı dayanışma köprüsüyle birleşmesini mümkün kılabilmesi için Türk devletlerine bu konuda önerilerde bulunmaktır.

Ahilik teşkilatının işsizlik, karaborsacılık, enflasyon, yoksulluk ve cahillik gibi sosyal sorunları ortadan kaldıran ve bunların yerine toplumu ahlaki olarak güzelleştiren, halk arasında güven tesis eden; vatanseverlik, kalite, saygı, sivilleşme, mesleki uzmanlaşma ve üretim artışı sağlama gibi kabiliyetlerle toplumu zenginleştiren bir sistem olması ve bunun uygulanmasına ilişkin öneriler sunması bu çalışmayı daha da önemli hale getirmektedir.

İnternet üzerinden ulaştığımız kitap, dergi ve makalelerden elde edilen bilgiler ve Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi'nden elde edilen dokümanların incelenmesi ile oluşturulan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle "Ahi", "Ahi Teşkilatı" kavramları incelenecektir. Ardından bu teşkilatın hayata geçirilmesi ve yarattığı dönüşüm üzerinde durularak Türk Devletlerinin dikkat etmesi gereken yönler ortaya konulacak ve öneriler sunulacaktır. Sonuç olarak bu çalışmada; özdeğerimiz, kimliğimiz olarak nitelendirebileceğimiz Ahilik Teşkilatı'nın; yaşanan toplumsal ve ekonomik bozulmalara bir merhem olarak ve Türk dünyası üzerinde kültür, sosyal dayanışma ve birlik köprüsünü yeniden tesis etmede olmazsa olmaz olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Ahilik Teşkilatı, Türk Dünyası, Türk Devletleri.

Abstract

It is a reality that the geography where the Turkish people live attracts attention from all over the world. Underground and over ground sources makes us more important as a community and makes stronger the global games that is being played on us. So, Turkish world should think about Ahi community that is peculiar to its own culture. Ahi community is imitated by word countries. Ahi community is the bases of the Ottoman Empire and ombudsman, business ethics, total quality management, vocational training, human resources are the dimensions of ahi community.

The soul of ahi community arises from sunnah of the prophet and Quran and its implementation arise from features of genesis and historical experiences. Ahilik is a combination science and faith and it is shaped by work. Ahi system is put forth by Seljuks and Ottomans; Ahi Evrân-ı Veli is the leader and Ahi community spread from Kırşehir to the world. It is a motion of social, cultural, economic, national culture, faith, ethics, bravery and jihad.

The aim of this research is to mention the importance of Ahi community on Turkish world a by providing culture, social cooperation and unity, take attention to the ways which must be taken as examples an make suggestions to Turkish states in this subjects. Ahi community is a system that removes unemployment, jobbery, inflation and ignorance and establishes confidence in the community and enriches the community by the capability of patriotism, quality, respect, demilitarization, professional specialization and providing speed-up. And these make the research important.

¹Bu çalışma, 23-24 Nisan 2015'te Kazakistan'da gerçekleştirilen Kültür Köprüsü Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Öğr. Gör., Aksaray Üniversitesi Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu Meslek Yüksekokulu, aturan68@aksaray.edu.tr.

³Okutman, Aksaray Üniversitesi Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu Meslek Yüksekokulu, kudretsafagumus@aksaray.edu.tr

In the research first Ahi and Ahi community concepts will be explored. Then it is emphasized the implementation of this organization and put forth suggestions that Turkish states should pay attention. The research model is screening model. Books, magazines and articles which are achieved by internet and documents from Center of research and practice of Ahi Community, Ahi Evran University are examined.

As a result, Ahi Community which is named as our value and personality can be an ointment for cultural corruption and is indispensable for establishing the bridge of culture, social, cooperation and unity again in the Turkish world.

Keywords: Ahi Community, Turkish World, Turkish States, Bridge Of Culture.

1. GİRİŞ

Ahilik basit bir esnaf teşkilatı olmaktan öte, insan hayatının bütününe yönelik temel ilkeleri bünyesinde barındıran, toplumu besleyen, uyulması gereken toplumsal kuralları kendine has eğitim yöntemleriyle ve uygulama yöntemleriyle aktaran toplumsal birleştirici, dayanıştırmacı bir kültür harcıdır. Anadolu'ya gelen Türkler üzerindeki "mükemmel tesirlerini" incelediğimizde sağladığı toplumsal dönüşümle Dünya üzerinde söz sahibi ve takdir gören bir hal almamızı sağlaması bir yana 13. Asırdaki yöntemlerinin bile, farklı adlar altında Dünya da uygulanıyor olması 21. Yüzyılda Ahiliği unutmamıza ilişkin ayıbımızı yüzümüze vurmaktadır.

Dünya üzerinde Türk devletlerine baktığımızda bir toparlanma çabası içerisinde olduklarını görürüz. Türkiye dışındaki birçok Türk devletinin, yüzyıllarca yaşadığı esaret, halkın dinamizmini kırmıştır. İnsan unsurundaki birçok eksiklik, "toplumu" birlik, dayanışma ve kültürel bağlılık noktasında sendelemektedir. Türk dünyasının üzerinde bulunduğu doğal kaynakları hesaba kattığımızda çelişkinin bu denli can sıkıcı olması bizi bu çalışmayı yapmaya zorlamıştır.

Türklerin Ahilik toplumsal dönüşümünü tekrar uyandırması ve güncellenmiş olarak bu metotları gündeme getirmesi toplumu düşünmeye sürükleyecek ve toplumsal yüceliş hızlanacaktır. Toplum olarak en büyük eksikliğimiz insan unsurumuzu yetiştiremememizdir. Ahi ocakları bu gelişimin dini ve ilmi temsilcileri olarak sivil toplumu güçlendirme mantığıyla toplumsal irkilışı sağlayacaktır. İnsan unsurunun iyileştirilmesi bir kelebek etkisiyle tüm toplumu iyileştirecek ve insanlarımız, üzerine düşen görevleri yapmaya başlayacaklardır.

Literatürü incelediğimizde Ahiliğin önemini, teşkilatlanmasını, kültürel-sosyal-ekonomik etkilerini, uygulamalarını ve toplumsal dönüşüme katkılarını anlatan çok sayıda çalışma olduğunu görüyoruz (Atçeken, 2012; Ceylan, 2014; Demirpolat ve Akça, 2004; Erbaşı, 2012; Karasoy, 2003). Bu çalışmayı farklı ve önemli kılan ise Ahiliğin tüm Türk Dünyasında aynı anda, omuz omuza, birlik, dayanışma ve kültür köprüsü oluşturma yönünde uygulanmasının birlikteliği tetikleyeceği ve ortaya koyduğumuz güçle kendimize olan güvenimizi artıracacağı düşüncesinin mümkünlüğünü göstermesi ve uygulamaya ilişkin verilen önerilerle kuvvetlendirilmesidir.

Çalışmada literatür taranmış ve ulaşılan ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır. İnternet üzerinden ulaşılan kitap, dergi ve makalelerden elde edilen bilgiler ve Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi'nden elde edilen dokümanlar incelenmiş ve yeterli sayıda doküman bir araya getirilerek çalışma hazırlanmıştır.

Türk devletlerinin durumu ve ahilik teşkilatının çözüm getirici yönü üzerinde durularak öncelikle ahiliğin gelişimi ve önemi üzerinde durulmuş, ardından birlik, kültür ve dayanışma eksenli ahiliğin yarattığı kültürel dönüşüm ifade edilerek Türklere bu konuda sağladığı faydalar ifade edilmiştir. Türk devletlerinin genel görünümü ve dünya ölçeğinde önemi kısa bir şekilde değerlendirildikten sonra Türk Dünyasında Ahiliğin uygulanmasının gerekliliği ve uygulanabilirliği üzerine öneriler sunulmuş çalışmada tamamlanmıştır.

2. AHİLİK TEŞKİLATI, GELİŞİMİ VE ÖNEMİ

Ahilik teşkilatı Türklere kültürel, ekonomik ve sosyal birçok konuda yüzyıllarca önemi tartışılmaz katkılar sağlamıştır. Özellikle Anadolu'nun Türkleştirilmesinde ve Avrupa'nın fethinde etkin görevler üstlenen bu teşkilat tüm yurttan kaynaşmanın harcı olmuştur.

Bu başlık altında öncelikle Ahilik teşkilatının tarihi gelişimi ve Fütüvvetçilikle ilişkisi ifade edilerek ardından Ahiliğin önemli kılan gerekçeler ön plana çıkarılmıştır.

2.1. Ahilik Teşkilatının Gelişimi ve Fütüvvetçilik

Ahilik, Ahi Evran tarafından Anadolu'da 13. yüzyılda kurulan (Palandöken, 2015:2), başlangıçta sadece Anadolu topraklarında, daha sonraları ise, Osmanlı Devleti'nin hemen her tarafına yayılan (Ceylan, 2014:131) XIX. yüzyıla dek Anadolu'da Balkanlarda ve Türkistan'da yaşamış olan Türklerin sanat ve meslek alanlarında yetişmelerini, ahlaki yönden gelişmelerini sağlayan (Öztürk, 2002:3) belli kurallara bağlı olarak faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarlar birliğini; (Palandöken, 2015:2) yani siyasi, sosyal, iktisadi ve dini ahlaki bir kurumu ifade etmektedir (Ceylan, 2014:131). "Ahi" kelimesinin kökeniyle ilgili var olan görüşlerden ilki bu kelimenin Arapça "kardeşim" anlamına gelen "ahi" kelimesinden geldiğini kabul ederken diğer görüş ise Divan-ı Lugatü't Türk ve Atabetü'l -Hakayık gibi kaynaklarda geçen ve "eli açık, cömert" anlamlarına gelen Türkçe "aki" kelimesinden geldiğini öne sürmektedir. Çünkü bu görüşe göre "aki" kelimesi Türkçede çok

görülen bir ses olayı olan (k>h) değişimle “ahı” şeklinde dönüşmüş ve nihayet “ahi” olmuştur (Şenel, 2009:1). Bu sebeple bir kurum olarak Ahiliğin, Türkistan Türklerinin "akı" yani cömertlik felsefesinin İslami fütüvvet geleneğiyle kaynaşması ile ortaya çıkmış ve yaygınlaşmış bir dünya görüşü ve kurumu ifade ettiği görülmektedir(Solak, 2009:1). Sovyet dönemi bilimsel literature tarandığında; Ahi (ar, -. Kardeşim) – kelimesi, “13. Yüzyılda Abbasi Halifeliği’nde (750-1258) ortaya çıkmış ve kelime anlamı olarak Müslüman kardeş anlamına karşılık kullanılmıştır. Ahi İran, Orta Asya ve özellikle Anadolu’da popüler olmuştur (Гордлевский,1960).Litvanya’da, "Vartiklis" internet portalındaki “İslami gelişme: Şiiler, Sufiler ve Diğerleri.” adlı bir makalede Şii İslam ve Tasavvufun çeşitli yönlerinin incelendiği görülmektedir. Makalede, “Tasavvuf, 12. yüzyıl. sonu, 13. yüzyıl. başlangıcında Doğu İran’da zaten yaygın imiş. Tam Moğol istilasının arifesinde Fütüvvet (Gençlik Birliği) oluşmaya başlamıştır.” bilgisi kayda değer bir durumdur (<http://www.spauda.lt/mitai/islamashia.htm>). Ahilik; Türk kültürünün Ortaçağ İslâm Fütüvveti, töre ve gelenekleriyle beslenmesi ve Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Anadolu’daki sosyal, kültürel, sınaî şartların etkisiyle gelişmiş bir kurum olarak öne çıkmaktadır (Şanal ve Güçlü, 2007:383-384).

Fütüvvet kelimesi Arapça kökenli bir sözcük olan feta’dan türetilmiş olup gençlik, ergenlik ve cömertlik anlamına gelmekte(Turan, 2007:153) ve bu haliyle Türk kültüründeki "alplık" kavramıyla aynı anlamı ifade etmektedir (Mahiroğulları, 2008:141). Ayrıca Fütüvvet, karşılık beklemeksizin başkalarına yardım, iyilik, toplum ve fertlerinin mutluluğu için kendini adama, emaneti koruma, nefsi yenme, cömert ve konuksever olma, din ve mezhep ayrımı gözetmeme gibi anlamları içermektedir (Çakmak, 2014:147). Bu erdemleri bünyesinde taşıyan kişilere "fütüvvet ehli" denilirken; fütüvvet adabı ile ilgili olarak yazılan eserlere de "fütüvvetname" adı verilmiştir (Solak, 2009:3). Türklerin fütüvvet kültürünü kolaylıkla benimsemesinde, söz konusu kültürün İslam dininin temel prensiplerini benimsemesinin yanı sıra, kendi kültüründeki benzerlikler de etkili olmuştur (Mahiroğulları, 2008:141). Fütüvvetnâmeler kaynağını Kur’an ve sünnetten almaktadır. Ahi Teşkilatına girenlerin öncelikle fütüvvetnâmelerde yer alan kural ve kaideleri kabul edip onlara uyması gerekmektedir (Kaya, 2013:551).

Ahlâk konusuna çok önem veren ahilerin temel tüzükleri olan fütüvvetnâmeler dini-tasavvufi eserlerdir. Onlara göre fütüvvet iyi davranışların toplamından ibaret olan bir hayat tarzıdır. Bu hayat tarzı peygamberlerin ve İslâm büyüklerinin yüksek vasıflarıyla belirginleşmiştir (Ceylan, 2014:140). Fütüvvetnâmelerde en çok vurgulanan ilkeler; sosyal dayanışma, hizmet, samimiyet, cömertlik, Allah’tan başkasına kul olmama, insan sevgisi, iyi niyet, irade, bencillikten ve kibirden uzaklaşma, hürriyet ve kanaat, dürüstlük, sürekli gelişme ve yenilenme, tevazu, geçimli olma, hürmet, merhamet, dürüstlük ve iyi kalpliliktir (Solak, 2009:5).

Sosyal karakteri doğruluk ve dayanışma noktalarında toplanmış(Şen, 2002:26) olan Ahilik, İslam inancıyla Türk örf ve adetlerinin sentezi sonucu oluşmuş bir düşünce sistemidir. Ahilik bir sosyal kurum olarak Asya’dan Anadolu’ya gelip yerleşen Müslüman Türklerin, yeni topraklarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli maddi ve manevi ortamı oluşturacak bir teşkilatlanma tarzı olarak, fütüvvet teşkilatını yeniden canlandırmıştır (Durak ve Yücel, 2010:152).

Ahilik, Fütüvvet Teşkilatından farklı olarak Anadolu’da sınaî ve ticari bir mahiyet kazanmıştır. Bu kuruluş, mensubu olanların, işyeri, atölye, tekke ve zaviyelerinde mesleki eğitim ve öğretimin sürdürüldüğü bir ocak olma özelliği kazanmıştır. Ahiliğin, Fütüvvet hareketi gibi bütün İslâm dünyasına ait bir kurulu bulunmamaktadır. Sadece Anadolu da ve Türk muhitinde görülmektedir. Ayrıca Fütüvvet hareketi Abbasi Halifeliği’nin sona ermesinden sonra tamamen ortadan kalkmışken; Ahilik, Osmanlı toplumu içerisinde varlığını 18. yüzyıla kadar devam ettirmiş (Şanal ve Güçlü, 2007:380) ve hatta günümüzde farklı uygulama alanlarında farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

İslâm inancıyla Türk örf ve adetlerini kaynaştıran bir düşünce olan ahilikte “insan” sistemin merkezine konulmuş; her şey insanın dünya ve ahiret mutluluğu için düzenlenmiştir (Şanal ve Güçlü, 2007:382). Binlerce yıllık Türk medeniyetinin, İslam kültürüyle uyum içerisinde kaynaşmasından doğan yeni bir kültür kuruluşudur “ahilik” (Akça, 2003:214). Anadolu’nun vatanlaşmasını, Osmanlı’nın Cihan Devleti olmasını sağlayan, imanın amele dönüştüğü dünyevi ve uhrevi bir sistemdir (Ceylan, 2014:132). Ahilik, çalışma hayatında usta-çırak-kalfa ilişkilerini düzenleyen ve Türk örfi hukukuyla İslam hukukunu çalışma hayatının düzenlenmesinde kaynak olarak alan bir teşkilattır (Mahiroğulları, 2008:146).

“Ahilik”,Moğol tehlikesinin Anadolu’da baş göstermesiyle Ahi Evren, Baba İlyas, Hacı Bektaş ve Mevlana Celaleddin Rumi gibi önemli bazı kimselerin, değişik sahalarda gösterdiği faaliyetlerden biridir. Bu tehlike karşısında Ahi Evran, “esnaf ve sanatkârları bir birlik etrafında toplayarak sanat ve ticaret ahlakını, üretici ve tüketici menfaatlarını güven altına almayı” ve bu vesile ile “kötü politik ve ekonomik atmosfer içinde, onlara yaşama ve direnme gücünü vermeyi” amaçlamıştır. İlk olarak Kırşehir’de XIII. asırda Şeyh Nasıruddin Ahi Evran tarafından kurulan "Ahilik Teşkilatı", kısa bir zaman sonra Anadolu’nun hemen her tarafına yayılmıştır (Kazıcı, 1978:253).

Bir Ahi'nin, eli açık (cömert) olduğu gibi misafire de kapısı ve sofrası açık olmalıdır. Kimseye kötü bakmaması ve kimsenin ayıbını görmemesi için gözünün kapalı; kimseye kötü söz söylemeyecek şekilde dili bağlı; kimsenin ırzına, namusuna, haysiyet ve şerefine göz dikmeyecek şekilde belinin bağlı olması gerekmektedir (Atçeken, 2012:10). Ahi Teşkilatının kurucusu olan Ahi Evren, "sanatın gelişmesini medeniyetin gelişmesi olarak gören" bir eğitimci ve halk filozofudur (Es, 2008:37). Bu gelişimi sağlamak adına kurulan Ahi Birlikleri'nin Yapısına bakıldığında ise "Ahi Şeyhi" Kırşehir Ahi Evran Tekkesi Şeyhi'ni ifade ederken; "Ahi Baba" her bir ildeki tüm ahilerin başını ifade etmektedir. "Ahi" ildeki her bir zanaat subesinin başyken; "Yiğitbaşı (Server)" Ahi'nin yardımcısı ve esnaf arasındaki inzibati sağlayan kişiyi ifade etmektedir (Durak ve Yücel, 2010:156).

Osmanlı'ya özgü milli bir kuruluş olarak ortaya çıkan Ahilik; tüketicilerin korunması yanında, Türklerin Anadolu'da kök salması ve tutunmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu yapı 17. yüzyıla kadar sürmüştür ancak, Devlet'in yaptığı fetihler sonucu egemenlik alanının genişlemesiyle, "çeşitli dindeki kişiler arasında" çalışma mecburiyeti baş göstermiştir. Bu sebeple din ayrımının yapılmadığı ve eski niteliğini sürdüren, tekel ve imtiyaz anlamına gelen "Gedik" teşkilatı kurulmuştur. Bu şekilde esnaf ve sanatkârlık, 1860 yılına kadar devam etmiştir (Gündüz ve diğ., 2012:41). Böylece Ahilik teşkilatları dini ve tasavvufi etkilerini yavaş yavaş yitirerek yerlerini esnaf loncalarına bırakmıştır. Esnaf loncaları, bir taraftan kendi içlerinde örgütlenerek faaliyet alanlarında tekelleşmişler, diğer taraftan da fiili durumlarını yasal düzenlemelerle daha da güçlendirmişlerdir (Bayram, 2012:111). Osmanlı Devletinin çöküş sürecinde loncaların bozulmasıyla, töreye göre değil, iltimasa göre atamalar yapılmaya başlanmıştır. Nihayetinde Loncalar 1912 yılında tamamen ortadan kaldırılmıştır. Böylece 700 yıl boyunca yaşamış ve Anadolu halkının ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında belirleyici bir rol üstlenmiş olan Ahilik sistemi tarihe karışmıştır (Gündüz ve diğ., 2012:41).

2.2. Ahilik Teşkilatının Önemi

Her medeniyetin karşılaştığı problemleri, kendi yönetme algısı ve kültürü içerisinde, kendilerine has yöntemlerle çözmesi sosyolojik bir kuralı ifade etmektedir. Bu sebeple Türkler, yeni dâhil oldukları İslâm dini içerisinde, onun kurallarını da esas alarak, kendi tarihi tecrübelerini Anadolu'nun şartlarıyla uyuşturarak yeni bir sistem oluşturmak durumunda kalmışlardır. Böyle bir sürecin sonucunda Ahilik ortaya çıkmıştır (Ceylan, 2014:2). Böylece siyasi, sosyal, ekonomik şartların olgunlaşmasıyla Ahilik teşkilatlanmaya başlamıştır. Bu eğitim yuvası hem o zor şartlarda insanları eğitmiş hem de onlara aş ve iş vermiştir. Anadolu'nun vatanlaşmasını ve Osmanlı'nın bir cihan devleti olmasını bir Alperen ruhuyla gerçekleştirmiş olan bu teşkilat; bir yandan yeni bir sistem kurarken, diğer taraftan da siyasi, sosyal, kültürel, dinî, idarî, iktisadî sistemleri oluşturmuş; böylece hem "dünyevî" hem de "uhrevî" olarak insan hayatını düzenlemeyi başarmıştır (Ceylan, 2014:6).

Ahi birliklerinde dayanışmanın en güzel örneğini Orta Sandıkları'nda görmek mümkündür. Teşkilat üyesi olan esnaf ve sanatkârın kazancı bütünüyle kendine ait değildi. Bu kazanç şahsi olmaktan çok teşkilata ait genel sermayeyi meydana getirmekteydi. Teşkilatın Orta Sandığında toplanan bu sermaye ile tezgâhlar kurulmakta, tereddütlü fertlere teşebbüs cesareti verilmekte, herkese dağıtılacak şekilde alet ve hammadde alınmakta, bir yandan da ihtiyacı olanlara yardım edilmekteydi. Orta Sandıkları, kooperatifçilik ilkeleri ile büyük bir yakınlık göstermesi sebebiyle İngiliz John B. Higgins tarafından incelenmiş ve dünya kooperatifçiliğinin oluşmasında Ahi birliklerinin önemli etkileri olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca sendikacılığın da ilk temellerinin Ahi birliklerinde olduğunu ve gerçek sendikacılığın bu müessesede yüzyıllarca yaşadığını savunan görüşler de mevcuttur (Öztürk, 2002:7). Bununla birlikte kaynaklara bakıldığında; Türk dünyası ülkelerinde ise, ahilik ya da ahi hareketi şeklinde sunulmuş olan fütüvvet fikirlerine Belarus ve Baltık devletlerinin internet alanı ve medyasında oldukça mütevazı şekilde yer verildiği görülmektedir. Baltık medyasında, Ahiliğin ilk kaynağı olarak Fütüvvet neredeyse ansiklopedik düzeydedir. Mesela, Letonca çıkan "irlaiks.lv" turizm internet portalı, Anadolu hakkında yazarken Kırşehir'i şu şekilde tanımlamaktadır: "Antik çağda kurulan Ortaçağ'da Kırşehir Ahi Kardeşlik merkezi haline geldi. Bu kimin ahlaki ve toplumsal fikirler manevi ve siyasal yaşamın Anadolu kentinde büyük bir rol oynadı. Müslüman Kardeşler oldu" (<http://www.irlaiks.lv/tourism/world/country.php?id=1028&cid=3415>).

Ahilik, yayıldığı yerlerde verimliliği artırarak huzurlu toplumların oluşmasını mümkün kılan (Kaya, 2013:551) ve insanların her yönden yetişmelerini sağlayan (mesleki) bir "Ahlak Mektebi" halini almıştır. İlim sahasına yönelip, ilim yapmayı, meslek hayatına yönelip sanat öğrenmeyi ifade eden Ahilik; (Öztürk, 2002:4) gerek uygulamaya koymuş olduğu prensipler neticesi ve gerekse çırac adaylarında, sözü yerli yerinde söylemek, vefa yolunda sabitkadem durmak, ehli kerem ve cömert, güler yüzlü ve tatlı dilli olmak, kimse hakkında dedikodu etmemek ve kibirli olmamak ve benzeri üstün özelliklerin aranması, hataya düşmeye ve günah işlemeye gayet müsait olan genç nesli her türlü kötü akımların tesirinden ve başıboş kalmaktan kurtarmıştır. Bireylerin iyiye, güzele doğru yönelmelerine ve toplumun saadet ve sükûn içerisinde bir hayat sürmesine yardımcı olmuştur (Hülagü, 2012:2).

Türklerin Anadolu'ya gelmesinde, burada yer yurt sahibi olmasında çok önemli rol oynayan Ahiler, Anadolu'ya gelen Türkleri, önce misafir etmişler, sonra bir sanatı olanlara işyeri açmışlar, kurdukları zaviye ve onun yanında inşa ettikleri evler ile mahalle ve sokaklar oluşturmuşlar, işyerleri, siteler, çarşılar ve şehirler kurmuşlardır(Öztürk, 2002:3). Küreselleşen dünyada, Ahilik, üretici-varlıklı kesimin, yoksul ve zayıf kesimleri koruyup kollayan sosyal organizasyonlara yönelmesi eğilimini bin yıl önce hayata geçirmeyi başarmıştır. Ülkemizde yeni yeni kurumsallaşan Rekabet Kurulu, Patent Enstitüsü, KOSGEB, Reklam Kurulu yanında Ticaret ve Sanayi Odaları, İşçi ve İşveren Sendikaları, Kooperatifler, Esnaf Odaları, Belediyeler, BAĞ-KUR gibi sosyal hizmet veren kurumlar Ahilik sisteminden günümüze yansıyan kuruluşlardır(Sarıkaya, 2008:5). Ayrıca Dünya Kalite standartlarını ilk kez tespit ederek uygulayan ülke Osmanlılardır demek hiç yanlış olmayacaktır(Öztürk, 2002:8).

3. AHİLİĞİN KÜLTÜR, SOSYAL DAYANIŞMA VE BİRLİĞE ETKİSİ BAĞLAMINDA YARATTIĞI TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM VE TÜRLERE KATKILARI

Ahilik kendine özgü kimliğiyle Türk toplumları için sosyal dayanışma, birlik ve kültür alanında güçlü kılarak güçlü bir toplum yaratmak suretiyle Türklere çok katkı sağlamıştır. Bu kısımda Ahiliğin kültür, sosyal dayanışma ve birliğe etkisi, ardından yarattığı toplumsal dönüşüm ve devamında Türklere katkıları ifade edilmiştir.

3.1. Ahiliğin Kültür, Sosyal Dayanışma ve Birliğe Etkisi

Kültür ve medeniyetimizi şekillendiren önemli kurum ve kavramlardan birisi olarak Ahilik; (Çakmak, 2014:143) Müslüman Türklerin Anadolu'daki uğradığı dini, sosyal, siyasi, kültürel değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak görülmektedir(Günay, 1998:70).

Ahiler, kurdukları vakıflarla, yapmış oldukları şifahane, hamam, çeşme, han, medrese ve hayır kurumları ile Anadolu'nun vatanlaşmasında, İslâmlaşmasında ve Türkleşmesinde, alınan o beldede Müslüman-Türk hayat tarzını inşa etmede, insanları ötekileştirmeden bir dayanışma ve kardeşlik modeli ortaya koymada çok başarılı hareket etmişlerdir(Ceylan, 2014:143-144). Ahilik birliği, millî birliği ve bütünlüğü, sosyal dayanışmayı, dostluk ve kardeşliği, toplumsal ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlılığı namus bilmıştır. Ayrıca yurt ekonomisinde temel ihtiyaç maddelerini en kaliteli, en ucuz biçimde üretmeyi öngören millî bir örgüt biçimi olarak işlev görmüştür. (Gündüz ve diğ., 2012:39). Türk Milleti Anadolu'da, Balkanlarda, Kırım'da imparatorluk haline gelmeden; ahilik teşkilatı her şehirde aynı örf, töre, inanç ve anlayışla insanları ruhen birbirine kenetleyerek, büyük birliğe hazırlamıştır(Ceylan, 2014:131).

Kadınların üretimde ve sosyal hayatta organize olmasını sağlayan bir teşkilat olarak Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları); Anadolu'daki Ahilik teşkilatının kurucusu olan Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı tarafından kurulmuştur. Ahilere ait tekke ve zaviyelerde misafir edilenlerle ilgilenmişler ve kız çocuklarını yetiştirerek "aşına-eşine-işine sahip ol" öğüdünü yüzyıllarca yaşatmışlardır. Çadircılık, keçecilik, boyacılık, halı ve kilimcilik, dokuma ve örgücülük, nakışçılık ve çeşitli kumaşların imal edilmesi gibi işlerle meşgul olarak Ahilerin kadınlar kolu olarak sadece meslekî alanda çalışmamış yetim ve kimsesiz genç kızları himayesine alarak, onların eğitimlerinden, ev-bark sahibi olmalarından sorumlu olmuşlardır. Bunun dışında kimsesiz ihtiyar kadınların bakımı, genç kızların evlendirilmesi gibi birtakım sosyal hizmetlerde bulunmuşlar ve uç bölgelerde savaşa katılmışlardır. O dönemde kadının toplumdaki yeri tartışılırken bacılar teşkilatı olarak bilinen bu teşkilat kadınların belirli bir eğitimden geçmeleri ve sosyal hayatta rol almalarına imkân sağlamıştır. Böylece Anadolu coğrafyasında Türk ailesi temel alınarak sağlam bir cemiyet hayatı oluşturulmuştur(Gündüz, 2012:142-144).

Ahiliğin işyeri dışındaki merkezleri zaviyelerdir. Bu çok işlevli mekânlar, eğitim ve mesleki sorunları çözüme kavuşturma işleviyle birlikte, her gün aş kaynayan, fakirlerin, yolcuların, yolda kalmışların, kimsesizlerin yedirilip içirildiği konaklama yerleri olarak günümüzdeki "sosyal yardım kuruluşları"nın devlet dışında ve devletin katkısı olmaksızın sivil toplum örgütü mantığıyla işlev gördüğü yerler olmuşlardır(Mahiroğulları, 2008:148). Kendi mesleklerinin dışındaki sosyal problemlere de ilgi gösteren ahiler, evlenecek yaşa gelmiş, kimsesiz veya yoksul kızların masraflarını karşılayan Çeyiz Vakfı, kışın buzda kayıp düşmeyi engellemek için yollara kül dökülmesini sağlayan Kül Vakfı, kimsesizleri bedelsiz tedavi eden Guraba Hastaneleri ile evsiz kalanları barındırmak için hazırda boş bekletilen evler yapan Harik-Zegedan Vakfı gibi hizmet vakıfları kurmuşlardır (Yıldız, 2012:3).

Zaviyelerde, okur-yazarlık, dini, ilmi, edebi bilgilerle, Kur-an-ı Kerim okuma ve Türkçe, Arapça vb. diller öğretilir; kabiliyetli ve istekli olanlara güzel yazı ve musiki gibi dersler de verilir ve bu sayede ahi esnaf ve sanatkârları, ilmi eserleri okuyabilir ve ilmi mevzular üzerinde fikir yürütebilir hale gelirlerdi. Dini, tarihi ve ilmi eserleri takip ederler, şiirler ve destanlar yazarlardı. Tüm bunları yaparak toplumda bir okuma geleneği oluşturmuş ve böylece kültürel alanda büyük katkı sağlamışlardı. Ahiliğin yaygın olduğu dönemlerde ahi dergâhlarında, kışlalarda, misafirhane ve kervansaraylarda seri ve sesli olarak Sıyer-i Nebi, Hamza name, Battal name, fütüvvet name gibi eserler okunması toplumun kültürlü olduğunun da bir göstergesiydi (Demirpolat ve Akça, 2004:368). Zaviyelerde yetişenler, henüz fethedilmemiş topraklara gidip

gönülleri fetheder, buralara Türk'ün adaletli, dürüst yasayışının hasletini duyururlar ve böylece Türk ordularının işini kolaylaştırırlardı. Bu teşkilatlar insanları ruhen birbirine kenetlemiş ve büyük birliğe hazırlamıştır. Bu yüzden Türk orduları girdikleri yerlerde sevinçle karşılanmış, halktan tepki ve nefret görmemişlerdir(Kaya, 2013:558).

Ahiliğe girişte yapılan törenlerde "şerbet içme" ile adına içilen kişiye bağlılık; "şalvar giyme" ile iffete sahiplik ve "şedd bağlamak" suretiyle de eline, beline ve diline hakim olmayı söze bağlarlardı (Akça, 2003:216). İlbaharda düzenlenen ahilik törenine herkes katılır, usta olanlara ahilik törelerine göre peştamal bağlanırdı (Güdüz ve diğ., 2012:41). Ahiler giyinişlerinde yerel şartlara uygun, mütevazı, din büyüklerini taklidi içeren ve din düşmanlarına benzemeyen bir tarz izlerlerdi (Akça, 2003:216). İnsanların sosyal statüsü maddi varlıklarıyla değil saygınlıklarıyla ölçülen bu teşkilatta hiyerarşik bir yapı mevcuttu ve çırak olarak girilen bu kapıda kalfalık, ustalık, kâhyalık ve şeyhlik gibi makamlara yükselmek mümkündü(Yıldız, 2012:2).

Ahilik, Anadolu'nun her köşesine uzanan zaviyelerle Anadolu'nun imar ve iskânı ile meşgul olan dini-sosyal bir kurum(Çakmak, 2014:153) olmanın yanında Dünyada ilk toplu sözleşmenin yapıldığı kurum olarak da öne çıkmış ve sınıfsız, imtiyazsız bir toplum ortaya çıkarmak için de çaba sarf edilmiştir (Bayram, 2012:110-111).

Ahiler Selçuklular dönemindeki uygulamanın bir devamı olarak Osmanlı Devletinde de ordu sefere çıktığında askeri görevler üslenmekle yükümlü olmuşlardır. Kasap, arpacı, ekmekçi, nalbant, bakkal, semerci, berber, aşçı vb. "orducu esnafı" nın sefer esnasında orduya katılarak görevlerini sürdürmüşlerdir (Bayram, 2012:100).

Ahi kurumlarının birer kültür ocağı olarak her sınıftaki kişinin eğitilmesini sağlamaları Anadolu Türk toplumunun hem dini hem ahlaki kurallarına bağlılıklarını kuvvetlendirirken, aynı zamanda insanların toplumsal hayatını düzenleyen bu kurallara nasıl uyacaklarını öğretmiş ve göstermişlerdir. Böylece toplum halinde yaşayan insanlar, birbirleri arasındaki uyumu nasıl tesis edeceklerini, huzur içinde nasıl yaşayacaklarını da bu kurum sayesinde öğrenmişlerdir (Şanal ve Güçlü, 2007:381).

Dini sahada ahiler, dindarlık anlayışının Türk Milleti içinde yaygınlık kazanmasını sağlayarak, biçimci, dışlayıcı ve marjinal olmayan bir dindarlık kültürünün oluşumuna destek oldukları gibi, ince bir misafir ağırlama kültürünün oluşmasına ve yaygınlaşmasına da katkıda bulunmuşlardır (Demirpolat ve Akça, 2004:370-371).

Ahi birlikleri, "orta sandıkları" vasıtasıyla kişiye sosyal güvenlik ortamı temin etmişlerdir. Bu vesileyle kişiye maluliyet, ölüm, doğal afet hallerinde, iş kurma, malzeme sağlama ve işi öğrenmede karşılaştığı sıkıntılarda maddi ve manevi destekte bulunarak dayanışma ortamıyla moral destek sağlamış; böylece kişinin ve toplumun refah düzeyine katkı sağlayan bir sosyal hizmet görevi ifa ederek (Demirpolat ve Akça, 2004:367) "kişiyi güvence altına alma ve sosyal bakımdan kişiyi koruma ilkesi"ni ilk kez gerçekleştiren kurum olarak (Öztürk, 2002:6) tarihe geçmiştir.

Anadolu'yu vatan yaparken, çeşitli ırklardan, değişik gruplardan meydana gelen ahalinin zamanla tehlike oluşturabileceğini öngörerek fevkalâde güçlü, şuurlu bir birlik şuuru sunarak Anadolu'nun vatanlaşmasına mükemmel katkılar sağlamıştır. Devlet zayıf düştüğü ve beyliklere bölündüğü zamanlarda bile, ahilik birlik ve beraberliğin devamı için (Öksüz, 1993:31) gerektiğinde yönetime el koyarak karışıklık ve anarşinin önüne geçmiş ve halkın huzurunu sağlamıştır(Soysal, 2013:9).

İsrafla mücadele ve kaliteli üretim sayesinde hammadde ve yan mamül mallarda meydana getirilen tasarruf ve Türk mallarına duyulan güven ihracatın esasını teşkil etmiştir (Öksüz, 1993:28). Ahiler bozuk ve sakat malı asla satmazlar, satanlar ise meslekten men edilirler ve böylece kendi aralarında bir oto kontrol sistemleri oluşturlar ve asla yüksek fiyata mal satmazlardı(Atçeken, 2012:4).

Anadolu Selçukluları zamanında çok güçlü olan Ahilik teşkilatı, sanat ve ticaret ahlâkının oluşması ve korunması için birçok fütüvvetnâmeler kaleme alınmıştır. Bu fütüvvetnâmeler tamamen Türklere hastrır. Bunlar Türk dili, Türk edebiyatı ve Türk tarihi için çok önemli kaynaklardır. Ahi teşkilâtına mensup bir kısım ilim ve fikir adamı medrese, zaviye, mescit gibi müesseseler kurarak ilim, din ve kültür sahalarında hizmet verirken, bir kısmı da bizzat kaleme aldıkları eserleriyle topluma ışık tutmuşlardır (Karasoy, 2003:16).

Ahi birlikleri gençleri, İslami ve sufi müeyyidelerle güçlendirir, sosyal etik kuralları yardımıyla terbiye eder ve işinde mahir, dini ve milli geleneklerine bağlı, toplumla uyumlu ve başıbozukluktan uzak, sorumluluk sahibi kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlarlardı (Demirpolat ve Akça, 2004:367).Bir gencin ahiliğe kabulü büyük bir araştırma ve ölçü ile olmaktadır. Usta çırağın bütün haklarını gözetir ve onu asla sömürmezdi. Usta yetiştirdiği kalfa için sınavdan geçirdi. Ahilik teşkilatında her Ahinin yeteneğine uygun seçtiği bir mesleği vardı ve o işte sebat eder, uzmanlaşır ve zaruret olmadıkça iş değiştirmesi iyi karşılanmazdı. Çıraklar ve Kalfalar gelecek kaygısından arındırılarak işlerine odaklandırılırdı (Durak ve Yücel, 2010:154). Bu yöntemle gençler ve yetişkinler devlete külfet olmadan eğitilmiş ve topluma

kazandırılmış olmaktadır. Birliğin beraberliğin ve paylaşmanın sembolü olarak senede bir defa Ahi birlikleri şehrin dışındaki mesire yerlerinden birinde ziyafet toplantısı yaparlar ve yine senede bir defa büyük meclis tarafından mesire yerinde düzenlenen, üç gün ve üç gece süren 'üç günler toplantısı' gerçekleştirilirdi(Durak ve Yücel, 2010:161).

Ahiler, yaren sohbetleriyle eğitimlerine her daim devam ederek, fevkalade bir iş ahlakının oluşumunu topluma kazandırmışlardır. Köylerde dahi açılan yaren odalarında eğlendirici, dinlendirici ve eğitici sohbetler yapılarak bölgesel sorunları tartışmışlardır (Durak ve Yücel, 2010:162). Günümüz Toplam Kalite Yöntemi ve otokontrol sisteminin ilk hayata geçirilişi Ahilikle mümkün olmuştur. Ahilikte var olan "rekabet anlayışı" nın iş disiplini ve işyerinde saygı temelli ilişkilerle müşteriye daha kaliteli mal ve hizmet sunmak şeklinde uygulanması günümüz rekabet anlayışının tezadı olarak öneme sahiptir. Çalışanların yetiştirilmesi ve iletişimi çok önemsenmekte; uzun süreli istihdam, yavaş değerlendirme, terfi ve uzmanlaşmaya dayalı iş bölümü kurumda esas alınmaktaydı. Ahiler zaviyelerde eğitici kitaplar okur, çeşitli eğlenceler düzenler ve stres atarlardı. Diğer taraftan ahilikte danışma, soru sorma ve herkesin fikrine saygı vardı. İş hayatı ve sosyal hayatta kontrolü sürdürerek; çalışanlar, hem ustalarının hem de bütün örgütün koruması altına alınmakta, dolayısıyla usta-çırak ilişkisi sosyal bir dayanışma ve kollama anlayışı içinde düzenlenmekteydi. Ustaların üretecekleri ürün ve yetiştirecekleri çırak sayısı standartlara bağlanarak eğitim de etkinlik sağlanmaktaydı (Durak ve Yücel, 2010:157-158).

İslam ve Osmanlı toplum yapısında toplumculuk, yani toplum çıkarlarının şahıs çıkarlarından üstün olması esas alınmıştır (Solak, 2009:8). Toplumsal örgütlenme, dayanışma ve kurumların oluşumunda her toplumun kültürel değerleri (gelenek, töre, din, ahlak ve hukuk) temel bir işleve sahiptir. Türk toplumunun tarihsel ve toplumsal varoluşunda, sivil toplum örgütlerinin son derece önemli fonksiyonları olmuş ve toplumsal yaşamı derinden etkilemişlerdir ki "Ahilik" bunların en önemlisidir. Ahiliğin toplumsal vizyonu "hep birlikte büyük hedeflere yürümek" tir (Özerkmen, 2004:60).

Ahinin kazancının, geçiminden arda kalanını bütünüyle fakirlere ve işsizlere yardım için kullanmaları ahlak kuralı halini almış ve (Öztürk, 2002:7) çatışmacılık, vurgunculuk, serbest rekabet ve aşırı kazancı reddetmiştir. Her zaman uzlaşmacı sosyal ve ekonomik münasebetlerin kurulmasını hedeflemiştir. Buna bağlı olarak da sosyal adalet, din ve ahlak kuralları ile geleneklere bağlı iş ahlakıyla toplumda uyumlu bir düzen meydana getirmeyi başarmıştır. Ahiler, hammadde temininde karşılaşılan sorunların çözümlenmesine ve üretilen malların herhangi bir aracının devreye sokulmaksızın tüketiciye ulaşmasına katkı sağlamışlardır(Hülagü, 2012:3-4).

Ahilikte insan, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptir. Birlik ve beraberlik içinde büyük hedeflere yürümek mantığına dayanır. Toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi ilişkiler ve denge kurarak herkesin huzur içerisinde yaşaması hedeflenmiştir. Ahiliğin bir diğer amacı, anayurtlarından Anadolu'ya gelen Türklerin kendi sanat ve ticaretlerine yeni bir yaşama ve çalışma kültürü oluşturmak, bunları ahlaki, mesleki ve askeri bir eğitimden geçirerek Türklerin kent hayatını benimsemesini sağlamaktır. Her ne kadar devlet otoritesinin dışında kurulmuş ve çalışıyor olsalar da devlet ve milletin bekasının devamlılığının sağlanmasında, kalkınmada, bilimde, sanatta ve hatta askerlikte dahi önemli bir rol oynamaktaydılar. Bu sebeple Ahilik teşkilatına sadece tüccar, esnaf ve sanatkarlar değil, aynı zamanda bilim adamları ve hatta hükümdarlar da üye olmaktaydılar (Durak ve Yücel, 2010:152-153). Dolayısıyla Ahilik tüm insanları birleştirecek bir insanlık bilimidir demek hiç de yanlış olmayacaktır. Uygulandığında güneşin insanları ısıttığı gibi, insanları kaynaştırıp ve ısıtacaktır (Şenel, 2009).

3.2. Ahiliğin Yarattığı Toplumsal Dönüşüm

İslâm ile Türk geleneklerinin buluşmasıyla "özgün" bir teşkilât olarak tarihteki yerini alan Ahilik her toplumda olduğu gibi kendine özgü yönleriyle farklılaşmıştır(Tekin, 2004:232). Anadolu'nun Türkleşmesinde, Türk kültürü ve medeniyetinin, Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde, gelenek ve törelerin yerleşmesi ve korunmasında, Türk sanat ve ticaret ahlakının oluşması ve yaygınlaşmasında (Tatlıoğlu, 2013:2) büyük başarı sağlamıştır. Ahi Birlikleri, köklü kültür değişimlerinin olduğu bir dönemde, çatışmacı grupları uzlaştırmış ve parçalanmış aşiret bağlarının yerine yerleşik hayat tarzına uygun, koruyucu değerler meydana getirmiştir. Bizanslılara karşı Müslüman-Türk menfaatlerini korumaları, toplum huzurunu sağlamaları, ekonomiyi, insana hizmet eden bir araç konumunda tutmayı başarmaları, ülke kaynaklarını en rasyonel bir biçimde harekete geçirmelerinin yanında, adil bir gelir dağılımı sağlamış, sosyal dayanışma, barış ve kardeşlik duygularını oluşturmuş, dengeli ve verimli bir iktisadi-sosyal ve siyasi model olarak tarihteki yerini almıştır. Ayrıca toplumu en genç nesilden düzeltmeyi planlayan Ahi birliklerinde gençlere ahlak ve sanat eğitimi öğretilerek, sanatkarlar yetiştirilmesi sağlanmıştır (Tatlıoğlu, 2013:11).

Ahilikteki ahlâk ve görgü kurallarına baktığımızda yarattığı toplumsal dönüşümü daha da net görmekteyiz. Bu görgü kuralları; iyi huylu ve güzel ahlâklı olmak, ahidinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak, cömertlik, ikram ve kerem sahibi olmak, küçüklere sevgi, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak, hataları yüze vurmamak, dost ve arkadaşlara tatlı sözlü, samimi, güler yüzlü ve güvenilir olmak, gelmeyene

gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek, daima iyi komşulukta bulunmak, zenginlere zenginliğinden dolayı itibardan kaçınmak, açıkta ve gizlide Allah'ın emirlerine uymak, örf, âdet ve törelere uymak, sofrada iken sağ dizi yukarıya dikmek, lokmaları çiğnemek, ağzında lokma varken konuşmamak, ağzını şapırdatmamak, yemekten sonra ellerini yıkamak ve silmek, elbise giymeye sağdan başlamak, yürürken kimsenin ardınca bakmamak, büyüğünün önünde yürümek, birisiyle giderken bir işle meşgul olup onu bekletmemek, mahallede açık kapı ve pencerelerden bakmamak, çocuklara uymamak, pazarda kahkaha ile gülmek, alışverişte az almak, eve bir şey getirmede açıktan getirmemek, eve girerken haber vermek, sağ ayakla ve besmeleyle girmek, selâm vermek, oturmada kendi yerini bilmek, hasta ziyaretinde güler yüzlü olmak, hastanın sağ yanına oturmak, çok oturmamak ve Fâtiha okumaktır (Tekin, 2004:227-228).

Ahilikteki sert hiyerarşik yapıda en üst seviyeden en alt dereceye kadar herkesin uyması gereken kuralların en ince ayrıntısına kadar belirlenmiş olması bir toplumun yeniden inşası anlamını taşımaktadır(Sarıkaya, 2008:3). Türklerde görülen "İmece" müessesesinin doğup gelişmesinde de müessir olmuş olan Ahiler, "birlikte iş görme ve dayanışma" ruhunu bu ve benzeri organizasyonlar ile daha da güçlendirmiştir(Öksüz, 1993:31).

Ahi teşkilatında erkân ve adaba uymayanların çeşitli yaptırımlara maruz kaldığı görülmektedir (Sarıkaya, 2008:4). Ahilik teşkilatında standartların altında mal üreten ve tüketiciyi zarara sokan kişiler öncelikle ikaz edilir, ikazlara uyulmadığı takdirde dükkânları esnaf idarecileri veya ilgili kurumlar tarafından kapatılır; daha ileri gittiklerinde ise esnafıktan ihraç edilmeye kadar varan yaptırımlar uygulanabilirdi(Öztürk, 2002:8). Ahilerden alçakgönüllü olmaları beklenir, Beylerin ve zenginlerin kapısına gidilmemesi gerektiği ve hatta Padişahın bile onların kapısına gelmesinin daha yerinde olacağı düşüncesi hakimdi(Solak, 2009:6). Ahiliğin sosyal dayanışma ruhu sayesinde, devletin hiçbir etkisi ve yardımına ihtiyaçları olmadan; şehir esnafı ve halkı, kendi kendisini idare etmiş ve asla suistimal, yolsuzluk ve geleneğe aykırı davranışa fırsat verilmemiştir (Özerkmen, 2004:73). Dürüstlükten ayrılan ve kuralları çiğneyenler ne kadar zengin olsalar da asla bu müessesede barındırılmamışlardır (Yıldız, 2012:2). Küfredenler, ikiyüzlü ve ortalığı karıştıranlar; yalan söyleyenler, sözünü tutmayanlar, kan dökenler, başkalarına tuzak kuranlar, sattığı malda hile yapanları Ahi yapmadıkları (Gündüz, 2013:2) gibi; bir sınıfın, bir zümrenin veya bir ferdin bir diğeri üzerinde egemenlik kurmasına, insanlar arasında imtiyazlılığın olmasına mani olarak temel insan haklarında eşitliği savunmuşlardır (Hülagü, 2012:1).

Ahilik'te iş bölümüne önem verilmesinin yanın da ikinci bir işte çalışılması yasaklanmıştır. Birlik mensupları kabiliyetlerine en uygun işte çalıştırılmışlardır (Öztürk, 2002:6). Ahi teşkilatında üretimin, ihtiyaca göre ayarlanmasının yanı sıra israfı önlemek adına gerektiğinde üretim kısıtlamalarına gidildiği görülmüştür (Durak ve Yücel, 2010:160). Ahilik, yüksek ve spekülatif kazanç yollarını fiyat tespit yöntemiyle engellemiş; bir taraftan da tüketicinin ucuza mal edinmesini sağlamıştır(Mahiroğulları, 2008:150). Ahilikteki kalite denetimi ve standardizasyona dayalı üretim ilkesi, hem üreticilerin, hem de tüketicilerin uzun vadeli çıkarlarının korunmasını sağlamış olmalarının yanında; kadı sicillerine kaydedilen ürün standartları ise günümüzdeki gerek "patent/standart enstitüsü kurumları"nı, gerekse "toplam kalite" ve "insan kaynakları" yönetimini çağrıştırmaktadır(Mahiroğulları, 2008:152). Ahilikteki eğitim, işyerlerinde çırakların yetiştirilmesine yönelik mesleki eğitim ve zaviyelerde tüm ahilere verilen ahlak eğitimi şeklinde birbirini tamamlar nitelikte oluşturulmuştur(Mahiroğulları, 2008:145).

Anadolu'ya gelen Türklerin çoğunluğu geleneksel hayvancılıkla uğraşmaktayken zamanla Ahilerin katkısıyla zanaat erbabı, esnaf, nakliyeciler, işçi olarak ekonomik hayata katılmışlardır. Bunun sonucunda günümüzde Türkçe adlar taşıyan birçok şehir Türkler tarafından kurulmuştur. Yol, emniyet ve medeniyetimizin kurulmasında büyük roller üstlenerek kurdukları köy, mahalle, mezra, camii, mescid, tekke, zaviye ve çeşitli vakıf eserlerine kendi adlarını vermişlerdir. Bazı Türk kitleleri yerleşik hayata uyum sağlayamamış ve İslâmiyeti bir çeşit Şamanizm olarak benimsemiş olsalar da, Ahî teşkilatları, İslâm inancıyla Türk örf ve âdetlerini kaynaştıran orijinal bir sentez oluşturmak suretiyle Türk insanının sağlam, millî ve dinî bünyeye kavuşmasına büyük katkı sağlamıştır (Kaya, 2013:554-557).

Gayrimüslimlere kapalı olan Ahilik, müslüman meslek erbabına bir nevi imtiyaz sağlamaktaydı. Bu yöntem Ahî zaviyesine giremeyen Hıristiyanları İslamiyet'e girmeye teşvik etmesiyle İslamiyet'in Anadolu'da hızla yayılmasına katkı sağlamıştır (Atçeken, 2012:4).R. Kurbanov'a göre; Ahilik'in, "Avrupa'ya girmesi ile, Fütüvvet'in taze cesur, kahraman ve özverili cömertlik, şeref ve cesaret prensipleri, Hıristiyan dünyasında Fütüvvet gibi şövalyelik ve şövalye emir derneklerin ortaya çıkmasına yol açar" (<http://www.worldislamlaw.ru/?p=885>). Ortaçağ Türkiye'sinde dini yardım müesseselerinin yaygınlığı Müslüman ve Hıristiyan seyyahları hayranlık içerisinde bırakmış ve bu sebeple meşhur Arap seyyahı İbn-i Battuta, Anadolu'yu "şefkat diyarı" olarak vasıflandırırken; hiçbir memlekette göremediği cömertliğin burada mevcut olduğunu ifade ederken, El-Omari de Türk memleketinin Selçukluların son zamanlarına kadar cennet gibi olduğunu ve halkının çok mesut yaşadığını, Anadolu'nun zenginliğini, bolluğunu ve ticaretin genişliğini uzun uzadıya anlatmıştır (Atçeken, 2012:16). Türkler, Anadolu'ya bölünmüş boylar

halinde geliyor olsalar da Ahiler, bunları bir potada toplayarak kaynaşmalarını ve kabile esasına dayanan hayat tarzı yerine, bir bayrak altında millet şuuruna sahip olmalarını sağlamıştır(Kaya, 2013:553).

3.3. Ahiliğin Türklere Getirileri

Türk dünyası açısından Ahi Evran ve Ahilik düşüncesinin büyük anlamları vardır. Geçmişte Türkistan topraklarında yakılan meşale, Ahi Evran'ın ortaya koyduğu ilke ve prensiplerle Anadolu'nun aydınlanmasına öncülük etmiştir. Bu sebeple Kırşehir ve Ahi Evran, Türk dünyası için önemli bir merkez konumundadır (Zorlu, 2013:1).

Ahilik müessesesi, yeni yöneticilerin seçiminde ve meşruluk kazanmasında, Moğol istilası döneminde Anadolu'nun savunmasında ve sosyal düzenin devamında büyük rol oynamıştır (Solak, 2009:21; Ceylan, 2014:144). Toplumun kültürel ve sosyal olarak düzeyinin yükseltilmesinde önemli hizmetler sunmuş(Tekin, 2004:222) olan Ahiler, bizi biz yapan dilimizi, koruyup geliştirmişlerdir. Dönemin büyük Türk düşünür ve gönül adamları hem İslamiyet'i hem de milli özelliklerimizi ve değerlerimizi Türkçe ile anlatmışlar, yazmışlar ve yayınlamışlardır. Osmanlı Devleti'nin Türkçeyi devletin resmi dili kabul etmesi ve bu dili cihan şümül bir konuma getirmesinde, Ahilerin büyük katkısı olmuştur (Tatlıoğlu, 2013:12). Ayrıca Osmanlı Ülkesi, o günkü dünyada en fazla ihracat yapan ve malları en fazla tercih edilen ülke olmuştur. Yabancıların en çok öğrenmek istedikleri dil de Türkçe olmuştur(Öksüz, 1993:29). Ahilik teşkilatı, Türk dilinin ve kültürünün koruyucusu olarak Anadolu'daki diğer dillere, özellikle Arap, Acem, Bizans kültürlerine karşı Türk kültürünü koruyup, Türkçe konuşan ve Türkçe yazan ozanları ve düşünürleri bir semsiye altında toplamıştır(<http://esnafim.org>, 2013:1).

Ahilik teşkilatı Hindistan'dan Doğu Türkistan'a, Doğu Türkistan'dan Sibiryaya, Kazan'dan Yemen'e ve Saraybosna'ya kadar geniş mekânlarda insan kitlelerine saadet bahşetmiş (Ceylan, 2014:131) ve 13. yüzyıldan itibaren orta Asya'dan gelip Anadolu'ya yerleşen Müslüman Türklerin yeni topraklarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli ortamı oluşturmuştur (Şanal ve Güçlü, 2007:383).

Teşkilat, idarecilerle işbirliği içinde malların işlenmesi ve alınıp satılmasını kanunlarla, tüzüklerle düzenleyip denetleyerek malların kalitesini belli bir standarda bağlayarak tüketicileri korumuşlardır. Ayrıca ihtiyaca göre üretim yapılması ve pazarlanması denetim altında tutularak esnafın mağduriyeti gözetilmiştir(Yıldız, 2012:2). Dolayısıyla Ahi Birlikleri Türk iktisâdi hayatında önemli bir rol oynamıştır Bu dönemde İstanbul'daki devlet büyüklerinden Anadolu'nun en yoksul insanına kadar bütün ihtiyaçlar yerli malla karşılanmıştır(Bayram, 2012:96). Çalışmayı, emek ve sermaye barışını, çevreyi temiz tutmayı üstlenmişlerdir (Öztürk, 2002:4).

Türk çalışma hayatında, iş ahlakının oluşmasını ve kültürleşmesini sağlamalarının yanında (Demirpolat ve Akça, 2004:374) özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nda küçük yerleşim merkezleriyle hükümet merkezi arasındaki iletişimi sağlamışlardır. Ülke çapındaki haberleşmeye de önemli katkılarda bulunan Ahi Teşkilatında bu iletişim genelde zaviye ve zaviye şeyhleri arasında cereyan etmektedir. Ayrıca, gezginleri zaviyelerinde konukladıkları için dünyada olup bitenlerden herkesten önce haberdar olmuşlardır (Demirpolat ve Akça, 2004:367).

Selçuklu ve Osmanlıdaki birlik şuru, teşkilâtçılık, güç ve kudreti koruma, ahilerin düşman üzerindeki propaganda ve ikna kabiliyetleri, adalet anlayışı vb. sebepler, yabancıların Türklere hayranlık duyarak bağlılık göstermelerine, çözülüp dağılmalarına ve büyük çapta Anadolu'yu boşaltmalarına sebep olmuştur(Öksüz, 1993:32).

Ahi birliklerinin Türklere sağladıkları bir diğer katkı, Doğu Türk İllerinden göçenler arasındaki kültürce yüksek ve sanatında mahir insanların korunmasını ve sanatlarını icra etme imkânlarının sağlanmasını temin etmeleri olmuştur. Böylece Türk sosyal ve kültür hayatına önemli bir katkı sağlamışlardır. Ahi birlikleri yeni fetih ve iskân alanlarında Türkmen kitlelerinin iskânlarını sosyal dokuya zarar vermeden sağlamışlardır. Birlikler, farklı kültür değerlerine sahip kitlelerin birbirine karşı çatışmacı tavır sergilemelerini önleyerek uzlaştırmışlar ve böylece Anadolu'nun sosyal nizamının korunmasını sağlamışlardır (Demirpolat ve Akça, 2004:365).

Ahilik teşkilatının yüksek ahlâki değerleriyle yetişen Osmanlı esnaf, sanatkâr ve tüccarının Batılı devletlerin gözünde çok önemli bir yeri vardır. Alman Başbakanı Bismark "Türkler, Asya'nın centilmenleridir" sözüyle hayranlığını dillendirirken İngiliz Ticaret Odalarının birinde asılı bulunan levhada "Her zaman Türk tüccarları ile alışveriş et" sözünün yer alması Türk esnafının, tüccarının ve sanayicisinin dün sahip olduğu ve bugün terk ettiği Ahilik kültürünü ifade etmektedir(Tatlıoğlu, 2013:8).

Ahi Evren'in yetiştirdiği talebeler gittikleri yerlerde zaviyeler kurarak, bilhassa esnafı bir çatı altında toplayıp teşkilatlandırmaya ve dışarıdan gelen misafirleri ağırlamaya başlayarak Moğol tehlikesine karşı halkı uyandırıp, kaçıp gelen göçmenleri barındırmak için ellerinden gelen gayreti göstermeye çalışmışlardır. İnsanların milli ve manevi duygularını sağlam, zinde ve morallerini yüksek tutmak için büyük gayretler göstermişlerdir. Ahiler, sadece halka değil, sultanlara da nasihatlerde bulunup, güzel ahlak ile yetişmelerine yardım etmişlerdir. Ahilik İslamiyet'in gaza hamlelerini kolaylaştırmıştır. Askeri, sanat erbabını himaye

altında tutan, imalatı kontrol eden, iktisadi ve manevi ihtiyaçları cevaplandırın, tasavvufi yönleri ile dini, iktisadi, askeri ve ahlaki vasıfları taşıyan, çok cepheli bir tarikat haline gelmiştir (Atçeken, 2012:3-4).

Ahi teşkilâtının, ticaret ve sanayinin Türklerin eline geçmesinde büyük bir rol oynayarak Hıristiyan meslektaşları karşısında ezilmemeleri için birlik ve dayanışma mekanizması kurmuşlardır (Gündüz, 2013:2). Türk Milleti Anadolu'da, Balkanlarda, Kırım'da tek bir devlet ve imparatorluk halinde teşkilatlanmadan önce ahiler bu yerlerde insanları ruhen birbirine kenetlemiş, büyük birliğe hazırlamıştır (Ceylan, 2014:1). Ahilik teşkilâtı Anadolu'nun Türkleşmesinde; Türk kültürü ve medeniyetinin, Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde, gelenek ve törelerin yerleşmesi ve korunmasında, Türk sanat ve ticaret ahlakının oluşması ve yaygınlaşmasında çok önemli hizmetler sunarak (Karasoy, 2003:15) kurdukları vakıf ve zaviyeler aracılığı ile Anadolu'nun Türkleşmesine mimari açıdan da katkı sağlamışlardır (Kaya, 2013:556). Ahiler, fethedilen şehirlerde derhal teşkilatlarını kurup o beldede Müslüman- Türk hayat tarzını inşa etmeye başlayarak Anadolu'nun vatanlaşmasında, İslamlaşmasında ve Türkleşmesinde kurdukları vakıflarla, yapmış oldukları şifahane, hamam, çeşme, han, medrese ve hayır kurumları ile kültürel olarak etkili olmuşlardır (Ceylan, 2014:10).

Ahilik cesaret, ahlak ve sanatı bir araya getirerek örgütsel yapıyı sağlamlaştırmış, personeli eğitim ve yetenekli olmaya teşvik etmiştir (Karasoy, 2003:1). Türklerin Rönesans'ı olarak kabul edilen ahilik kurumu, Anadolu Türk'üne helal yolla kazanmayı, yüzü ak, başı dik olmayı ve minnetsiz yaşamayı öğretmesi bakımından insanlar arasındaki sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerde karşılıklı saygı ve dürüstlüğü şart koşan; meslek ahlakını ve hakkaniyeti, cömertliği ve güler yüzlülüğü esas alan bir sistemdir. İnsanlık tarihiyle yaşıt olan Türk kültürünün ürettiği, dünya insanlığının hizmetine sunduğu ahilik sisteminin sosyal, siyasal ve ekonomik bir değerler bütünü olması, bugün de kullanılması gereken bir etik anlayışı barındırması bakımından oldukça önemli ve hem bugüne hem de geleceğe ışık tutabilecek yetkinlikte olması sebebiyle de dikkate değerdir (Bakır, 2014:407). Özellikle batı dünyasında yönetim ve çalışma hayatında etik konusu yeni olmasına karşın, yaklaşık 1000 yıl önce Ahilik teşkilatında fütüvvetname denen değişmez ahlaki kurullarla 'eline, diline ve beline sahip' olgun insan yetiştirmeyi hedeflemiş olması çok önemlidir (Durak ve Yücel, 2010:165).

Ahilik kurumunun günümüzdeki sigorta şirketleri, kooperatif ve sendika gibi kurumlarla eşdeğer görevde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yönüyle de sosyal düzen kurulmasına aracılık etmekte; çıkabilecek olası sorunları ise güçlü İslami yönleriyle çözmekte ve İslami iş ahlakını yaymaya çalışmaktadır (Bakır, 2014:407). Toplam Kalite Yönetimi ve oto kontrol sisteminin ilk hayata geçiriliş örneklerini Ahiliğin kaliteli bir üretim ve kaliteli mal için geliştirilen yöntem ve kurullarında bulmak mümkündür (Durak ve Yücel, 2010:165).

Ahilik; daha fazla kazanmak, spekülasyon ve rekabet yapmak yerine karşılıklı yardım ve sosyal dayanışma esaslarına bağlı kalmayı tercih etmiş; "hırs" ve "tamah" (azla yetinmemek) dan uzak kalmayı her zaman sürdürmüştür. Sanatını mutlaka bir üstaddan öğrenmek ve birliğin, beraberliğin korunması için dayanışma içerisinde bulunmak ahiliğin olmazsa olmaz kurullarıdır. Ahiler yeniliğe açık insanlar olup, halka sanat, meslek ve genel bilgileri öğretmek için var güçleriyle çalışmışlardır. Ahilik sisteminde işyerinde sanat ve ahlak öğretilerek çalışanlar ile çalıştıranlar arasında baba-oğul ilişkisi ve eşitlik sağlanmıştır (Gündüz ve diğ., 2012:40). Ahilikte, esnaf ve sanatkârlara işyerlerinde yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisine göre mesleğin incelikleri öğretilmiş, kabiliyetli çırak, kalfa ve ustaların elinden tutularak medreselerde eğitim görmeleri sağlanmıştır. Teşkilata mensup üyelere muhtemel bir savaşa hazırlıklı bulunmaları için binicilik ve cirit atma konularında eğitim verilmiştir. Bâciyân-ı Rum örgütüne üye olan kadınlar da, savaş sırasında Osmanlı ordusunda hizmet görmüşler, erkeklerle omuz omuza çarpışmışlardır (Hülagü, 2012:2-3).

4. TÜRK DÜNYASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ VE DÜNYA ÖLÇEĞİNDE ÖNEMİ

Türk dünyası yayıldığı geniş coğrafyası ve bünyesinde barındırdığı yeraltı zenginlikleriyle Dünya için ekonomik değer ifade eden ve bu değerleri kendi lehine kullanamayan bir portre çizmektedir. Genel görünümü itibarıyla çıkar unsurlarından kendini tam anlamıyla koruyamamaktadır. Bu bölümde Türk Dünyasının genel görünümü ve Dünya ülkeleri için önemi kısaca ifade edilmeye çalışılacaktır.

4.1. Türk Dünyasının Genel Görünümü

1990 öncesi döneme baktığımızda Türkiye dışında yaşayan Türklerin kültür ve sanat dallarında yoğun eğitime tabi tutularak şarkıcı, tiyatrocü, ressam, romancı, şair, opera artisti, hikâyeci gibi görevler yürüttüğü görülmektedir. Ayrıca sanayi anlamında uçaklardan füzelere kadar Türk beyinlerin çalışmış olması ve katkıları dile getirilmektedir (Yazgan, 2013:16-19). Bu şekilde yaşamlarını sürdüren Türklerin, Dünya'da varolan koşulların değişmesiyle siyasi yaşamı da derinden etkilenmiş ve onlara bağımsız yaşamanın yollarını açan bir süreç yaşanmıştır.

21. yüzyıla girmeden kısa bir süre önce birer birer bağımsızlıklarına kavuşan ve aralarında dil ve kültürce pek fazla ayrılık olmayan 150-200 milyon kişiden oluşan Türk topluluğu, Avrupa'dan Amerika'ya

kadar, dünya nüfusunun önemli bir kısmını meydana getirir hale gelmişlerdir. Bu Türk Cumhuriyetlerinin ortaya çıkışı sırasında, Türkiye'nin hazırlıksız yakalanmasıyla, bu yeni ülkelerle irtibat noktasında bir takım sıkıntılar yaşansa da (Gömeç, 2007:115) günümüz Türk Cumhuriyetlerinin ilişkilerinin, esasında kültürel ağırlıklı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu işin lokomotifini de Türkiye üstlenmiştir. Buna balı olarak, bağımsızlığın hemen ardından her Türk cumhuriyeti Türkiye'ye öğrenci göndermiştir ve aldıkları eğitimin ardından ülkelere dönen bu gençlerle ileriki yıllarda daha geniş çaplı ilişkiler sürdüreceğimiz ortadadır. Türkiye-Türk Cumhuriyetlerinin eğitim ve kültür alanındaki bu işbirliğinin öncülüğünü, esasında bir teknik yardım kurulu olan ve 1992'de kurulan TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Bakanlığı), TÜRKSOY (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi) ve Ahmed Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi yapmış ve ardından, devlet ve özel teşebbüse ait pek çok girişimle bu işbirliği tesis edilmeye devam etmiştir (Gömeç, 2007:119).

Bağımsızlığın ardından atılan adımlarla Türk devletleri 21. yüzyılın başından itibaren sürdürülebilir bir ekonomik büyüme performansı yakalamış; kişi başına gelir reel olarak arttıkça bu ülkelerin birbirleri ile olan ticareti de reel bir artış göstermiştir. Türk devletleri içinde Türkiye'nin ekonomik gücü net olarak görülmektedir. Aynı şekilde Türkiye ve Kazakistan kişi başına milli gelir düzeyleri ile diğer ülkelerin önündedir. Azerbaycan hızla büyüyen ekonomisi ile bu iki ülkeye yaklaşmaktadır. 2008 krizinde bile Azerbaycan, Özbekistan ve Kırgızistan reel ekonomik büyüme rakamları ile ön plana çıkmışlardır. Dış ticaret kapasitesi açısından Türkiye sahip olduğu ekonomik gücüne bağlı olarak oldukça ileridedir (Yereli, 2014:62).

Türk dünyasının en önemli halkası Kafkasya ve Azerbaycan'dır. Bunlar ortak kültür, ortak sosyal ekonomi ve politikaların köprüsü durumundadır. Ekonomik, siyasi ve kültürel açılardan Türk birliğinin kurulması, gerçekçi siyasi ve ekonomik politikaların cesaretle uygulanması, büyük güçlerin değil Türk dünyasının çıkarlarına göre hareket eden bağımsız politikalar üretilmesi ve eğitimden enerjiye her alanda Türk birliğini güçlendirecek yeni bir vizyon sağlanması Türk Dünyasının genel görünümünü değiştirecektir (Yılmaz, 2015:13). Bugün sözde bağımsız olmalarına rağmen, Türk Cumhuriyetlerinin bir kısmının hudutlarını Rusların koruyor olması ve dış tehditlerde bu kardeşlerimizin Rusya Federasyonuna başvuruyor (Gömeç, 2007:118) olmalarının önüne geçilmesi Türk dünyasının gelişimi için çok önemlidir.

Bugün Dünya'ya yayılmış olan Türk topluluklarının yaşadığı coğrafya 10 milyon km²'yi geçmektedir (Aynural ve Kesici, 2005:614). Dünya Türklüğünün büyük bir bölümünün bağımsız şekilde kendi kararlarını verebildikleri görülmektedir (Yılmaz, 2015:14). Gelişen süreçte Türk devletlerinin kendi aralarındaki iktisadi işbirliği güçlendirilerek, Türk coğrafyasında güçlü bir iktisadi blok oluşturabilmesi çok önemlidir. Esnaf odaları, ticaret odaları, sanayi odaları ve sair tüm piyasa oluşumları, kendi aralarındaki ilişkileri en üst düzeyde geliştirmelidir. Özellikle enerji alanındaki işbirliği ile katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi ve teknoloji geliştirmeye yönelik teknik bilgi paylaşımının geliştirilmesi zaruret olarak karşımıza çıkmaktadır (Yereli, 2014:64). Bu kabiliyetleri alternatiflere dönüştürmesinin yanında Türk Dünyası'nın dil ve kültür açısından çözüm bekleyen sorunlarının olduğuna dair bir takım söylemler de hâkimdir (Hasret, 2009:3).

4.2. Türk Dünyasının Dünya Ölçeğinde Önemi

Asırlarca Türklere vatan olan bu topraklarda yeraltı zenginlikleri hiç de küçümsenmeyecek boyutlardadır. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra önemi gittikçe artan petrol ve 20. yüzyılın sonlarından itibaren kullanımı oldukça yaygınlaşan doğal gaz bakımından Türk Dünyası hayli zenginliğe sahiptir (Aynural ve Kesici, 2005:614). "Petrol-gaz" çok kritik bir madde türü olarak dünyaya hakim olacak devletleri tayin etmektedir. Bu kaynaklara sahip olmak hakimiyeti elde etmek için yeterli değildir. Asıl önemli olan bu kaynakları kontrol gücüne sahip olabilmektir (Yazgan, 2013:3). Bugün bu maddeler Türk coğrafyasında dünya rezervlerinin aşağı yukarı yüzde altmışı nispetinde mevcut bulunmaktadır. Ancak bu kaynakları 20. asrın başından beri Türklerin kontrol ettiğini söylemek doğru olmayacaktır. (Yazgan, 2013:14). Son zamanlarda Hazar Havzası petrol zenginliği yönünden göze batmaktadır ve bu coğrafya hemen hemen Türklerin topraklarıdır. Türk Cumhuriyetlerinden Kırgızistan haricindekiler hatırı sayılır petrol ve doğal gaz rezervleriyle göze çarpmaktadır. Türk Dünyası İran da dâhil olmak üzere dünya petrol rezervlerinin %20, dünya doğal gaz rezervlerinin ise %50'sinden fazlasına sahiptir (Aynural ve Kesici, 2005:639-640).

16. yüzyılın "Türk Yüzyılı" diye adlandırılmasının sebebi bu yüzyılda dört ayrı devlet çatısı altında örgütlenmiş olan Türklerin, 85 milyon km² olan eski dünyanın 40 milyon km²'sini kontrol altında tutmasındandır. Otoyol ve hızlı demiryolları şebekeleriyle Avrupa, Asya ve Afrika ülkeleri arasında iyi bir kara ulaştırma imkânı sağlayan Türkiye, boru hatları vasıtasıyla Asya'daki zengin enerji kaynakları ile büyük tüketicilerin yer aldığı Avrupa'yı birbirine bağlamakla da önemini korumaktadır (Yılmaz, 2015:13). Türklerin Anadolu içlerine geniş kitleler şeklinde yerleşmeleri 1071 sonrası gerçekleşmiş (Turan, 2007:160) olmasına rağmen geçen 1000 yılda hep bir mücadele içinde varlıklarını korumaya çalışmışlardır. Türk

coğrafyasındaki iç sorunlar tarih boyunca dış güçler tarafından istismar aracı olarak kullanılmak suretiyle Türklerin gelişmesinin önüne geçilmiştir. Türk ulusunun geleceğini dün olduğu gibi bugün de bulunduğu coğrafyanın şartları belirlemektedir. Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Orta Doğu'daki coğrafi ve jeopolitik koşullar Türk Dünyasının tamamı için çok zorlayıcıdır. Türkiye'nin ise kırılma noktalarının başında Avrupa Birliği sürecinde çürütülmekte olan ulus-devlet yapısı gelmektedir (Yılmaz, 2015:1,12).

Sovyet Devleti'nin dağılması sonrası Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi ülkelerde Sovyet sonrası dönemde bütün ekonomik ilişkilerin köklü şekilde yeniden kurulması süreci başlamıştır. Egemenlik, bu cumhuriyetlere dünya pazarına bağımsız çıkış ve kendi dış ekonomik ilişkilerini yeni prensipler temelinde kurma olanağı tanımıştır. Ancak, karmaşık ve sert kanunlara sahip olan dünya pazarı ile ilk ilişkilerin ciddi problemler yaşattığı ortadadır. Sovyet dönemindeki bölge sistemi ve geleneksel pazarların kaybı, ortak para alanının ortadan kalkması ve bunların yanında dünya pazarına hammadeden başka rekabet edebilecek ürün çıkarılamaması bu ülkelerin ekonomisini uzun süreli ve derin sosyal, ekonomik buhrana sokmuştur. Sovyet sonrası Türk Cumhuriyetleri hayati önem taşıyan birçok iktisadi mesele bakımından dünyanın yakın ve uzak, büyük ve küçük devletlerinin, uluslararası ve bölgesel örgütlerinin ilgisini çeken doğal bir merkeze dönüşmüştür. Enerji rezervlerinin bolluğu sebebiyle bu jeopolitik coğrafyada dünyanın birçok devletinin çıkarları çatışmaktadır ve bu devletler ciddi nüfuz kurma mücadelesi verilmektedirler (Veliyev, 2009:104).

Aynı tarihe, dine ve dil grubuna sahip olan bu halkların yakın coğrafi arazide yerleşmiş olmaları, onların bölgesel ekonomik entegrasyonu için oldukça elverişli ortam yaratmıştır. 20.yüzyıl deneyimi, Avrupa Birliği gibi coğrafi ve kültürel birliğin temel alındığı bölgesel ekonomik entegrasyonların, halkların ekonomik açıdan daha hızlı kalkınmasını sağladığını kanıtlamıştır. Türk Cumhuriyetleri'nin coğrafi ve ekonomik koşulları birbirlerini tamamlamakla, ellerindeki zengin doğal kaynakları daha verimli kullanmalarına ve bu yolla genel refah düzeylerinin yükselmesine olanak tanımaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kurulan Türk Cumhuriyetleri'nin bağımsızlık yıllarında emperyalist güçler onları kendi etki alanlarında tutmak istemişlerdir. Bu ülkelerin bağımsız bir şekilde gelişmelerini önlemek için askeri, siyasal ve ekonomik faktörleri ve etnik çatışmaları kullanmaya çalışmaktadırlar. Son dönemlerde Türk dünyasında birbirine yakınlaşma ve birleşme çabaları ekonomik ve kültürel ilişkiler hızlı artma eğilimi göstermektedir (Veliyev, 2009:106,109).

Günümüzde bölgesel kutuplaşma ve buna bağlı küresel politikaların üretilmesi yaygınlaşmaktadır. Bölgesel bloklar kendi işbirliği imkânlarını geliştirirken iktisadi bütünleşmelere gitmektedirler. İşte Türk dünyası da bu blokların belki de en güçlülerinden biri olabilme potansiyeline sahiptir. Bu potansiyellerden bazıları şöyledir:

- Türklerin bulunduğu coğrafya, tüm ticaret yollarının ve enerji koridorlarının üzerindedir,
- Türkler İpekyolu ve Baharat Yolu üzerinde 2.000 yıllık bir idare tecrübesine sahiptir,
- Türklerin binlerce yıla yayılan ve farklı coğrafyalarda bulunan güçlü devletler kurup uzun yıllar yönetebilme başarısı, geleceği daha sağlıklı planlayabilmeleri açısından muazzam bir servettir,
- Türkler verimli arazilerde organik tarım yapılabilecek geniş topraklara sahiptir,
- Türkler kendi medeniyetlerinin tarihi kalıntıları üzerinde ve eşsiz doğaya sahip bir turizm coğrafyasında yaşamaktadırlar,
- Türklerin bulunduğu arazilerde mevcut doğal kaynak rezervlerinin önemli bir kısmı henüz yeryüzüne çıkarılmamıştır,
- Türkler oldukça genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir (Yereli, 2014:62).

Türkiye Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası üzerine millî ve batılı bir devlet olarak kurulan ve Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen radikal değişimlerle bulunduğu noktadaki zenginliklerini ve birikimini Türk dünyasının yararına sunması beklenen bir ülke konumundadır. Tarihi ve kültürel yakınlık, ekonomik tamamlayıcılık ulusal ve uluslararası ortak çıkarlar Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri ve akraba toplulukları arasındaki işbirliğinin temelini teşkil etmektedir. Bu nedenle karşılıklı çıkarlara dayalı, egemenliklere saygılı, iç işlerine karışmama gibi ilkeler çerçevesinde dayanışma ve iş birliği Türk milletinin hem tarihi, hem kardeşlik hem de millî çıkarları gereği olarak görülmektedir (Yılmaz, 2002:240).

5. TÜRK DEVLETLERİNE AHİLİK EKSENİNDE ÖNERİLER

Ahiliğin dini inanç ve sembollerle belirlendiği sosyal fonksiyonu, birlik üyelerinin kendi aralarında kin ve düşmanlık tohumlarının atılmasını engellemiştir. Ahilik teşkilatları üyelerine bir meslek ve ortak davranışlar kazandırmayı hedeflemişlerdir. Geleceği iyi bir vizyonla görebilmek için geçmişe bakıp anlamak, geleceği bu anlayışlar üzerine kurmak ve yeni sentezler yapmak gerekmektedir (Özerkmen, 2004:73-74).

Günümüzde, üretici ile tüketici, devlet ile halk, emek ile sermayenin barışık olması sağlam bir ekonomik yapı için gerekli bir koşuldur. Bu ortamın Ahilik teşkilatının var olduğu dönemlerde Anadolu'da sağlandığı görülmektedir. Aynı barışık iş ortamının tekrar sağlanması bugün de mümkün görülmektedir.

Ekonomik kalkınmanın ön koşulu sağlam bir iş ahlakıdır. İş ahlakı konusunda günümüzde çalışmalar yapılırken Ahilik teşkilatında yüzyıllarca geçerli olmuş iş ahlakının değerlendirmeye alınmasında yarar vardır. Ahilik teşkilatı konusunda oldukça doyurucu düzeyde akademik çalışma yapılmış olmasına rağmen bunların uygulamaya geçirilmemesi büyük kayıptır. Ahilik prensipleri ve Ahilik sosyal yapısı incelenerek toplumumuza yararlı olacak sonuçların günümüz şartlarına uyarlanabilir olarak ortaya konmasının yararlı olacağı ortadadır (Öztürk, 2002:10-11). Bugün dünyada küresel iş hayatında ahlaki değerler ve ölçüler giderek daha büyük bir önem kazanmakta ve büyük firmalar kendi ahlaki kurallarını listeleterek çalışanlarını buna uygun davranmaya zorlamaktadır. Bu kuralların yaygınlaştırılması işletmelerin ahlaki bir biçimde sorgulanmasını sağlayacak, insanlık zararına faaliyet gösterenlerin kamu vicdanından başlayarak yargılanmasına ve zararlı faaliyetlerin önünü alacak yaptırımların uygulamaya konulmasına fırsat verecektir. Ahiliğin dünya görüşü, felsefesi, dünyamızda ilerleyen toplumların modeli olmakta ve kalkınmış birçok ülkenin çalışma hayatında Ahilik prensiplerinin izlerini görmekteyiz(Sarıkaya, 2008:5).

Türk Ahi dervişleri gerçek bağımsızlığı ekonomik bağımsızlıkla olacağına inanmış, bu yaklaşımları ile de Orta Çağ iktisadî hayatında, günümüz karma ekonomi uygulamasına benzer, yeni bir dönem meydana getirmişlerdir. Bu sistemle sermayeyi atıl bırakmayıp işletmek suretiyle iktisadî hayata canlılık kazandıran Ahilikte özel teşebbüs ve mülkiyet kabul edilmiş, devletin rolü, özel teşebbüsün yeterli olmadığı alanlarda amme hizmetlerini yerine getirmek biçiminde değerlendirilmiştir. Türk sanatkârların Müslüman olmayan tüccarlara karşı rekabette bulunabilmeleri ve varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli ortamı oluşturarak Türk esnaf ve sanatkârları, gerek aralarında sağladıkları karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma sayesinde ve gerekse tekeli bir anlayışla faaliyet göstermeleri neticesinde sanat ve ticaret hayatında imtiyazlı bir konuma gelmişler, iktisadî alanda söz sahibi olmuşlardır. Esnafa kredi olarak verilmesi, onlara hammadde sağlanması ve çeşitli sosyal risklerin meydana getirdiği zararların giderilmesi, karaborsanın ve farklı fiyat belirlemelerinin bertaraf edilmesi gibi fonksiyonlar icra etmekte olan "Orta Sandıkları" sistemi üretim, tüketim, tasarruf ve yatırım gibi ekonominin temel unsurlarının düzenlenmesinde çok önemli bir araç olarak kullanılmış, müteşebbislere teşebbüs cesareti verirken, tüccarların hırs ve nefsanî davranışlarını frenleyerek kendilerini kanaatkârlığa yöneltmiştir. Orta Sandıkları ihtiva ettiği prensipler bakımından modern kooperatifçiliğin temellerini teşkil ettiği görülmektedir. Dünya kooperatifçiliğinin oluşmasında Ahi Birliklerinin tespit etmiş olduğu esasların önemli tesirleri olduğu neticesine varılmıştır. Ayrıca günümüz modern sendikacılığı üzerinde Ahiliğin tesirleri görülmüştür. Alman sendikacılık felsefesi ve yönetim şeklinin Ahiliğin bu yöndeki prensipleri gölgesinde geliştiği belirtilmiştir(Hülagü, 2012:4-5).

Küreselleşme olgusu, toplumumuzun temellerini oluşturan kurumların fonksiyonsuzlaşması, meslek ahlakının çökmesi, bireyi koruyan doğal grupların(aile) işlevlerini yerine getiremeyişi ile beraber toplumumuzdaki adalet duygusunun zedelenmesi toplumu yıpratmıştır. Ahilik gibi iş, istihdam ve dayanışma kurumları, bozulmuş olan adalet duygusunun, gelir dağılımının çözümü olarak, işsizliği ortadan kaldırarak, toplumsal enerjiyi ortaya çıkaracak amaç ve anlayışla yeniden harekete geçirecektir. Ülkemizin içindeki dar boğazlar ve sıkıntıların, dışarıdan empoze edilen reçetelerle çözülemeyeceği anlaşılmalıdır. Kendi gücümüze, yardımlaşma ve dayanışma ahlakımıza dayanmadıkça da köklü çözümler üretilemeyeceğimizi bilmemiz gerekmektedir(Özerkmen, 2004:75).

Ahi örgütünde sanatkârlara iş yerinde yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi ile mesleğin incelikleri ve sırları öğretilmesi, akşamları toplanarak ahlak eğitimi verilmesi, haftanın belli günlerinde silah talimleri yaptırılması ve ata binme eğitimi verilmesi ve ayrıca esnaf çıraklarının okuyup yazmalarına itina gösterilmesi (Solak, 2009:11) bize uygulamalı eğitimin ve ahlak eğitiminin önemini anlatmaktadır. Ahilik eğitim sisteminde bilgi saklamak yoktu ve her usta çırağına, sanatını en ince ayrıntısına kadar öğretmek zorundaydı. Ahlaki eğitimde de toplumsal ahlâk ve erdemleri, insanlık, dürüstlük, edebiyat, Kur'an okumak, yemek pişirmek, tarih, musiki, tasavvuf dersleri ile güzel yazı ve tezhip sanatlarıyla ilgili dersler verilmesi muhtaciyetten uzak bir nesil yetiştirmenin en güzel örneğiydi (Bakır, 2014:407-408). Ahilikte eğitim, gençlikten başlayıp bütün yaşamı kapsayan bir sürekliliğe dayanmaktadır. Eğitim henüz kamunun sorumluluğunda değilken bu görevi Ahiler yürütmüştür (Durak ve Yücel, 2010:153-154).

Ahiler gündüzleri işyerlerinde, geceleri zaviyelerde toplanıp ilim, irfan ve birazda eğlence içeren sohbetlere katılmayı ve(Durak ve Yücel, 2010:153-154) mükemmel insan ile mükemmel toplum yetiştirmeyi hedeflenmişlerdir. Ahi Birlikleri, geliştirmiş oldukları ahlaki, sosyal ve ekonomik ilke ve erdemlerle günümüzün çeşitli örgütlerine, sendikalarına, gençlik ve meslek kuruluşlarına, eğitim kurumlarına, pek çok yönden örnek olabilecek bir yapıya sahiptir. Ahilik kurumunun mesleki, ticari ve toplumsal ahlakı ön planda tutan gelenekleri hatırlanarak ihtiyaç duyulan alanlarda modern sentezlerin yapılarak günümüz şartlarına uyarlanması son derece önemlidir. İş ve sosyal yaşamla ilgili düzenlemeler yapılırken Ahilik ilke ve kurallarından yararlanılması, okul müfredatlarında yer alması,(Durak ve Yücel, 2010:166) kaliteli insan ve kaliteli toplum olma konusunda önemli katkılar sağlayacaktır.

Ahiliğin Anadolu'daki izleri günümüzde hala görülmektedir. Ülkemizin gerek ticarî gerekse sosyal hayatının bir bütün olarak yozlaşmasının önüne geçmek için, Ahiliğin sosyal kontrol sisteminin, temel toplumsal dinamiklerimizden beslenerek örnek alınması büyük önem taşımaktadır(Tekin, 2004:234). Ahilik teşkilâtından, her kademedeki sorunun yerinde ve zamanında çözümlenmesi esastır. Sadece çözümü bulunamayan konular bir üst kademeye sunulurdu (Ceylan, 2014:8). O sebeple sorun çözücü yanı kuvvetli olan bu sistemle sorunlarımız sadece konuşulmak yerine çözüme de kavuşturulabilecektir.

Ahilik prensipleri ve Ahilik sosyal yapısı incelenerek günümüz toplumuna uyarlanmalıdır (Gündüz, 2013:3). Ahilik felsefesinin, sofrada adabından, su içmeye, yürümeye kadar ince kuralları koyduğunu ve yapılan her işin mükemmel yapılmasını hayat felsefesi haline getirdiğini söylemek hiç de abartı değildir. Ahiliği Devlet eliyle tanıtmak, Özel sektör için de bir farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Ayrıca Ahilik düşüncesinin üniversitelerin tüm bölümlerinde seçmeli ders olarak okutulması, hayati bir proje olarak karşımızda durmaktadır (Zorlu, 2013:1).

Ahiler Türkçe konuşmaya, Türkçe yazmaya ve Türkçe'yi diğer milletlere yaymaya özel önem vermişlerdir. Türkçe'yi öğrenip-öğretmekle kalmayıp; dil yönünden kabiliyetli insanları, edebiyatçıları, şairleri yetiştirerek onlara ciddi sorumluluklar yüklemişlerdir. Böylece Türkçenin günümüze kadar çok ileri bir seviyeye gelmesini sağlamışlardır (http://esnafim.org, 2013:1). Bir milletin devamı öncelikle diline bağlıdır. O sebeple ahilik Batılılaşma sürecinde bozulmaya başlayan dilimize merhem olacaktır. Ayrıca Batılılaşma, birçok değerimizi erozyona uğratmıştır. Sosyal diyalogun sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi, her şeyden önce insanî ilişkilerin temelinde yatan yapısal faktörleri yeniden gözden geçirmemizle, iktisadî-kültürel değerlerimize dönmemizle ve tarihî mirasımızla barışık duruma gelmemizle mümkün olabilecektir (Bayram, 2012:111-112).

Ahiler Osmanlı'nın gurur şeref ve haysiyetini, hileli mal satmayarak her zaman korumuşlardır. Bugün ise yoksulluk ve yolsuzluk ekonomisinin açtığı sosyal yaralar ortadadır. Her geçen gün ahlaki olarak biraz daha kirlenmekte olan toplumumuza bir panzehir lazımdır. Bu panzehiri ise, Ahilik kurumu aracılığıyla ecdadımızın bizlere hediye ettiği düsturlarda görebilmekteyiz(Tatlıoğlu, 2013:12). Ayrıca bir milletin sürekliliği, tarihi süreçte geliştirdiği temel idealler ve müesseseleriyle olan bağlarını sürdürmesine ve gelişimini bu idealler ve müesseseler üzerine bina edebilmesine bağlıdır demek hiç de yanlış olmayacaktır(Demirpolat ve Akça, 2004:355).

Ahilik, yönetim-halk bütünleşmesini en ileri düzeyde gerçekleştirecek kurumdur. Sivil bir kurumun, karşılaşılan problemlerin çözümünde gösterebileceği yararların farkına varmalı ve bu tür sivil yapıların Dünya da daha önemli hale geldiğini görmeliyiz (Solak, 2009:23). Ahi sözcüğündeki "kardeş" anlamı, Türk kültür hayatında önemli bir yeri olan yardımlaşma, dayanışma, kanaat ve hoşgörünün kökleşmesini sağlamıştır. Böylece Türk toplum yapısında birleştirici harç işlevi görmüştür(Mahiroğulları, 2008:152). Ayrıca paylaşmanın ve bir arada yaşamanın kültürel kodlarını verecek ipuçlarını da Ahilik ilkelerinde bulmamız mümkündür (Sarıkaya, 2008:5).

Bir kadın örgütü olan Bacıyan grubu, Anadolu'ya yeni gelenlerin hanımlarına İslamiyet'i öğretip, din-i İslâmı bihakken yaşamaları için gayret etmişlerdir. Elde ettikleri yüce İslam kültürünü bacıdan bacıya nakletmişler ve böylece üç kıtada altı asır at koşturacak istikbalin, Osmanlı neslinin temelini kurmakta yardımcı olmuşlardır (Atçeken, 2012:5). Türk kadınına hem toplum hem de devlet içerisinde büyük değer verilmiştir. Kadınlar doğrudan toplum içerisinde faal bir şekilde hayatını devam ettirmişlerdir. Kız çocukları erkek çocukları gibi silah kullanabilmekte ve gerektiğinde elde silah savaşılabilmektedir. Ahilik teşkilâtındaki haliyle kadınıma tekrar aynı değeri vermek toplumumuzun yükselmesini sağlayacaktır(Gündüz, 2012:144).

Türkler, tarih boyunca pek çok devlet kurmuşlardır. Ancak bu devletlerin iç çekişmeler neticesinde yıkıldığı görülmektedir (Bulduk, 2008:52). Ahilik teşkilâtının ortaya çıkmasıyla birlikte ise Osmanlı'nın yaşam süresinin 600 seneye çıkmış olduğu görülmektedir. Ahilik bu haliyle toplumu birleştirici bir güç niteliğindedir (Sarıkaya, 2008:2).

SONUÇ

Günümüzde insan unsurumuzu daha iyi yetiştirmemizin rekabet çağında bize katma değer getireceği ortadadır. Bu sebeple, Ahilik teşkilâtının birçok uygulamasının Dünya'da farklı isimler altında hayata geçirildiğini hatırlayarak bu yapının günümüzde, Türk ülkelerinde uygulanmasının insan unsurumuzun gelişmesini sağlayacak olduğu unutulmamalıdır.

Yer altı kaynağımız ve genç nüfusumuz Dünya ölçeğinde bizi daha avantajlı hale getirmektedir. Tarihteki kabiliyetlerimiz, bize düşmanlık sürdüren toplumları şu anda güçlü olmalarına rağmen bile tedirgin etmektedir. Bu sebeple bu avantajlarımızı iyi değerlendirebilmenin yolu, Ahilik teşkilâtından geçmektedir.

Tarihi süreç değerlendirildiğinde, Dünya’da akan kanı durdurmak daha önce de olduğu gibi Türklerin görevi olmalıdır. Yurtta barış ve Dünya’da barışı aciliyetle sağlamalıyız. Kardeşlik teşkilatı olan Ahilik teşkilatını, bir an önce Türk dünyasında yaşatmanın önemi de yadsınamaz bir gerçektir.

KAYNAKÇA

- AKÇA, Gürsoy (2003). *Ahilik Geleneği Ve Günümüz Fethiye Esnafı*, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 14, S:209-219.
- ATÇEKEN, Zeki (2012). *Ahiliğin Kültürümüze Etkileri Ve Anadolu Selçukluları Zamanında Konya’da Ahi Teşkilatı*, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=340490985970712&id=180111382008674, Erişim Tarihi:30.01.2015.
- AYNURAL Salihve KESİCİ, Abdulkayyum. (2005). *Türk Dünyasının Petrol Ve Doğal Gaz Zenginliği*, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:49, S:613:642.
- BAKIR, Sıddık (2014). *Bir Eğitim Kurumu Olarak Ahilik Ve Hülya Taş’ın “Günümüz Bursa Esnafında Ahilik Kültüründen İzler” Adlı Eseri*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/1 2014 S: 406-415.
- BAYRAM, Selahattin (2012). *Osmanlı Devleti’nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Loncaları*, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 21, S:81-115.
- BULDUK, Üçler (2008). *Yaşayış Ve Kültür Açısından Eski Türk Devletlerinin Kuruluş Ve Yıkılış Nedenleri*, Kuruluş Ve Çöküş Süreçlerinde Türk Devletleri Sempozyumu Bildirileri (5-6 Kasım 2007), Sakarya Üniversitesi Basımevi: Sakarya, S:47-55.
- CEYLAN, Kazım (2014). *Türk-İslâm Medeniyetinin Öncülerinden Ahi Evran Veli Ve Medeniyetimize Etkileri*, Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması, 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir, S:131-144.
- ÇAKMAK, Muharrem (2014). *Ahiliğin Tasavvufi Temelleri ve Ahilik-Fütüvvet İlişkisi*, Hikmet Yurdu, Yıl: 7, Cilt: 7, Sayı: 13, Ocak – Haziran 2014/1, S: 143-158.
- DEMİRPOLAT, Anzavur ve AKÇA, Gürsoy (2004). *Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 15, Bahar 2004, Konya, S:355-376.
- DURAK, İbrahim ve YÜCEL, Atilla (2010). *Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ve Günümüze Yansımaları*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 2, S:151-168.
- ERBAŞI, Ali (2012). *Ahi Teşkilatında Yönetim Fonksiyonlarıyla İlgili Uygulamalar*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 7/2 Spring 2012, P.1321-1331 , Ankara/Turkey.
- ES, Muharrem (2008). *Ahilik Ve Yerel Yönetimler*, Yerel Siyaset Dergisi, Sayı: 28, Nisan, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/nisan2008/9.pdf>, Erişim Tarihi: 28.01.2015, S:34-39.
- ГОРДЛЕВСКИЙ Владимир Александрович (1960). Из жизни цехов в Турции. К истории ахи, Избр. соч., т. 1.
- GÖMEÇ, Saadettin (2007). *Türkiye-Türk Cumhuriyeti İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal Of International Social Research Volume 1/1 Fall 2007, S:114-131.
- GÜNDÜZ, Ahmet (2012). *Tarihî Süreç İçerisinde Türk Toplumunda Ve Devletlerinde Kadının Yeri Ve Önemi*, International Journal of Social Science, Volume 5 Issue 5, p. 129-148.
- GÜNDÜZ, Ali Yılmaz, KAYA, Mehmet ve AYDEMİR, Cahit (2012). *Ahilik Teşkilatında Ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, 2012, S:37-54.
- GÜNAY, Ünver (1998). *Dini Sosyal Bir Kurum Olarak Ahilik*, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:10, S:69-77.
- GÜNDÜZ, Vural (2013). *Ahiliğin Önemi*, Kardelen Dergisi, , Sayı: 77 <http://www.kardelendergisi.com/yazi.php?yazi=1566>, Erişim Tarihi:25.01.2015.
- HASRET, Azer (2009). *Günümüzde Türk Dünyası’nın Ortak Sorunları*, <http://www.azerhasret.com/?p=611>, Erişim Tarihi:15.01.2015, S:1-4.
- HÜLAGÜ, Mehmet Metin (2012). *Ahi Evran Ve Ahilik*, http://www.metinhulagu.com/images/dosyalar/20120302110400_0.pdf, Erişim Tarihi:21.01.2015.
- <http://esnafim.org/ahiligin-turk-diline-verdigi-onem/>, (2013), *Ahiliğin Türk Diline Verdiği Önem*, Esnafın Dünyası E-Dergi, EsnafimAHİLİK0, Erişim Tarihi:27.01.2015.
- <http://www.spauda.lt/mitai/islamias/shia.htm>, Erişim Tarihi:01.10.2015.
- <http://www.irlaiks.lv/tourism/world/country.php?id=1028&cid=3415>, Erişim Tarihi:01.10.2015.
- KARASOY, Yakup (2003). *Ahi Kelimesi ve Türk Kültüründe Ahilik*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 14(1-15). S:1-23.
- KAYA, Abdullah (2013). *Anadolu’nun Türk Ve İslâm Yurdu Haline Gelişinde Ahilerin Rolü Ve Önemi*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 29, S:547-561.
- KAZICI, Ziya (1978). *Esnaf Teşkilatı Ahilik*, Diyanet Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 3, S:250-255.
- MAHİROĞULLARI, Adnan. (2008). *Selçuklu / Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı Ve Sosyo-Ekonomik İşlevleri*, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:54, S:139-154.
- ÖKSÜZ, Enis (1993). *Ahilik Müessesesinin Sosyal Gelişmedeki Yeri ve Önemi*, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi, Cilt:24, Sayı:1, S:28-35.
- ÖZERKMEN, Necmettin (2004). *Ahiliğin Tarihsel – Toplumsal Temelleri Ve Temel Toplumsal Fonksiyonları – Sosyolojik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 44, 2 (2004), S: 57-78.
- ÖZTÜRK, Nurettin. (2002). *Ahilik Teşkilatı Ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı Ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:7, S:43-56.
- PALANDÖKEN, Bendevi (2015). *Ahilik Kültürü*, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/123.pdf>, Erişim Tarihi:22.01.2015.
- РУСЛАН, Курбанов. Фугува – путьдуховноговоинаислама. <http://www.worldislamlaw.ru/?p=885>, Erişim Tarihi:01.10.2015.
- SARIKAYA, Mehmet Saffet (2008). *Ahilik Kültürü Üzerine*, “Ahilik Kültürü Üzerine”, Yenises Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 154, Osmaniye, Ekim 2008. S:24-27.
- SOLAK, Fahri (2009). *Ahilik Kuruluşu, İlkeleri Ve Fonksiyonları*, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.
- SOYSAL, Abdullah (2013). *İşletmelerin Başarısında Ahilik İlke Ve Uygulamalarının Önemi: Bir Değerlendirme*, Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası, Cilt: 27, Sayı: 2, Mart 2013, S:6-19.
- ŞANAL, Mustafa ve GÜÇLÜ, Mustafa (2007). *Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Ahilik*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 23 Yıl: 2007/2, S:379-390.

- ŞEN, Murat (2002). *Osmanlı Devleti'nde Sosyal Güvenlik: Ahi Birlikleri, Loncalar Ve Vakıflar*, Çimento İşveren Dergisi, Kasım 2002, Sayı: 6, Cilt:16, S:18-40.
- ŞENEL, Volkan (2009). *Osmanlı'da Ahilik Teşkilatı*, <http://www.kocaeliaydinlarocagi.org.tr/Yazi.aspx?ID=979>, Erişim Tarihi: 20.01.2015.
- TATLILIOĞLU, Kasım (2013). *Ahilik Teşkilatında İş Ve Meslek Ahlakının Bireylerin Kişilik, Karakter Ve Sosyal Gelişimine Etkisi*, III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu "İş Ahlakı", S:1-15.
- TEKİN, Mustafa (2004). *Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahilik ve Toplumsal Dinamikleri*, I. Ahilik Araştırmaları Sempozyumu- 12-14 Ekim 2004, Kırşehir, S:219-235.
- TURAN, Namık Sinan (2007). *Selçuklu Ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci*, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:52, S:151-187.
- VELİYEV, Dünyamalı (2009). *Küreselleşme Sürecinde Türk Dünyası*, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2009, Sayı:19, S:103-110.
- YAZGAN, Turan (2013). *Türk Dünyası (Dünü- Bugünü, Dertler-Çareler)*, Anamur Sedir Aylık Fikir Kültür Sanat Dergisi, <http://anamursedir.com/sayfa.asp?sayfaID=57>, Erişim Tarihi:02.02.2015.
- YERELİ, Ahmet Burçin (2014). *Küreselleşme Sürecinde Türk Dünyasında İktisadi İşbirliğinin Önemi*, Türk Yurdu Dergisi, Sayı: 322, Haziran 2014, S:61-64.
- YILDIZ, Nesima Betil (2012). *Anadolu'yu Vatan Yapanlar: Ahiler*, İslami Hayat Aile Dergisi, Sayı: 7 / Eylül 2012, <http://islamihayatdergisi.com/konular/detay/anadoluyu-vatan-yapanlar-ahiler>, Erişim Tarihi:17.02.2015.
- YILMAZ, Mustafa (2002). *Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Faaliyetleri İle İlgili Bir Değerlendirme*, Çağdaş Türklük Araştırma Sempozyumu, S:240-261.
- YILMAZ, Sait(2015). *Jeopolitik Ve Türkiye*, http://usam.aydin.edu.tr/analiz/TURKIYE_ICIN_JEOPOLTK.pdf, Erişim Tarihi:17.01.2015, S:1-15.
- ZORLU, Kürşad (2013). *Ahiliği Türk Dünyasına Yayımak*, Gazete 2023.<http://www.gazete2023.com/article.php?id=56>, Erişim Tarihi:20.01.2015.